

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra církevních dějin a dějin křesťanského umění

Obor: Náboženství se zaměřením na vzdělávání a katechetika

Mgr. Petr Eckl

Šebestián Freytag z Čepiroh opat loucký (1533 – 1585)

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Miloslav Pojsl

Olomouc 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil jsem při tom jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne

Anotace

Loucký opat Šebestián Freytag z Čepiroh (1533 – 1585) bezesporu patří k nejvýraznějším osobnostem potridentské katolické reformy na Moravě. Cílem bakalářské práce je především opětovné uvedení této postavy do širšího povědomí historické obce a vzbuzení obnoveného zájmu o jeho život a působení. V první úvodní části se autor pokouší stručně shrnout dosavadní bádání a prezentuje nejdůležitější prameny. Druhá obsáhlejší část je pokusem o Šebestiánovu biografii, důraz je kladen především na jeho činnost ve funkci opata v Louce u Znojma, protireformační aktivity, umělecký mecenát a sebezprezentaci a tzv. „druhý život“.

Annotation

Sebastian (Šebestián) Freytag of Čepirohy (1533 – 1585), one of the abbots of Louka Monastery, belongs undoubtedly among the most significant figures of the pro-Catholic reformation in Moravia – in the period following the Trident Council. The primary aim of this dissertation is to raise professional historians' awareness of this personality, and to provoke a revived interest in his life and influence. In the first part, the overview of existing research is provided, and the most important sources of information are presented by the author. The second part is an attempt to compile the biography of Sebastian, where the emphasis is put mainly on his activities performed while holding the post of an abbot at the monastery of Louka near the town of Znojmo; i. e. being an anti-reformation activist, a benefactor of arts, his self-presentation, and so-called “second life”.

Obsah

Úvod	5
Přehled dosavadního bádání	6
Život a dílo Šebestiána Freytaga z Čepiroh	9
<i>Šebestiánovo mládí a čas studií.....</i>	<i>9</i>
<i>Okolnosti Šebestiánovy volby.....</i>	<i>11</i>
<i>Péče o povznesení duchovního a hospodářského života louckého kláštera</i>	<i>13</i>
<i>Umění ve službách protireformace</i>	<i>16</i>
<i>Šebestiánův boj s protestantismem.....</i>	<i>19</i>
<i>Spory se Znojemskými.....</i>	<i>22</i>
<i>Závěr opatova života.....</i>	<i>26</i>
<i>„Druhý život“ Šebestiána Freytaga z Čepiroh.....</i>	<i>27</i>
Závěr	31
Seznam použitých pramenů a literatury.....	32
Textové přílohy	37
Obrazové přílohy	39

Úvod

Moravské dějiny 16. století jsou podivuhodnou epochou náboženské plurality, vzešlé především z německé luteránské reformace. Zároveň je to i období, ve kterém Morava vstřebává vlivy italské renesance v obou konfesních táborech. Doba náboženské intolerance se tu snoubí s nastupujícím „novým věkem“.

Přelomové události dějin plodí velké osobnosti ducha. Jednou z nich je i Šebestián Freytag z Čepiroh, vzdělaný právník, loucký opat, jeruzalémský rytíř, renesanční kavalír a hrdý obhájce katolicismu.

Od dětských let jsem pravidelně chodíval na bohoslužby do farního kostela sv. Markéty v Loděnicích. Byl jsem fascinován překrásným gotickým prostorem, barevnými vitrážemi a tajuplnou kryptou. Così ale v mé dětské duši rezonovalo mnohem silněji. Byl to nápis na rozpadající se pískovcové desce nad portálem a mramorový otlučený znak. Nápis jsem přečetl, ale nerozuměl jsem mu a nikdo nedokázal uspokojit mou zvědavost. Až po létech jsem zjistil, co to znamená. A tehdy jsem se s ním poprvé setkal. Neměl jsem ani tušení, jaké dobrodružství mě s Šebestiánem čeká. Krůček za krůčkem jsem poodkrýval tajemství člověka, který mi tak dlouho unikal. Výsledkem mého zájmu o něj je tato práce.

Hlavním těžištěm práce je pokus o stručný opatův životopis a krátké zhodnocení dosavadního historického bádání. Opíral jsem se především o starší literaturu, kterou jsem konfrontoval se zachovalými historickými prameny. V žádném případě si práce nečiní nárok na to, být vyčerpávajícím dílem o životě opata Šebestiána, to ani není dost dobře možné. Spíše se snaží vyprovokovat k novému zájmu o tuto pozoruhodnou osobnost našich moravských dějin.

Na tomto místě bych rád poděkoval panu Prof. PhDr. Miloslavu Pojslovi za to, že se ujal vedení mé práce. Můj dík patří i všem, kteří mně podporovali, především mým kolegům z moravskokrumlovského gymnázia, panu Mgr. Tomáši Valešovi za povzbuzení a pomoc. Zvláštní poděkování patří i mým nejbližším.

Přehled dosavadního bádání

Osoba Šebestiána Freytaga z Čepiroh není na poli historiografie neznámým fenoménem. Premonstrátská loucká dějepisná tradice se k opatovi opakovaně vracela coby k novému zakladateli kanonie.¹ Prvním zajímavým souvislým textem je pasáž věnovaná Freytagovi ve spisu *Versuch einer Beschreibung vorzüglicher Bibliotheken alterer und neuerer Zeit in Mähren*² vzdělaného guberniálního úředníka a historiografa Jana Petra Cerroniho. Cerroni zde opatovi věnoval osm stran, na kterých se pokusil o krátký životopis. Vycházel patrně z pramenů loucké provenience, především z mnohokrát citovaného spisu *Theca arcanorum*.

Novodobějšího zpracování se Šebestiánovi dostalo až na přelomu 19. a 20. století v řadě studií především znojemských historiků, pomineme-li drobné články v regionálním tisku, nebo zmínky v historicko-topografické či umělecko-historické literatuře. První obsáhlejší studii uveřejnil v roce 1899 Wilhelm Schramm.³ Prostudoval především řadu Šebestiánových kopiářů⁴ a rovněž se opíral o *Thecu arcanorum*. Podal obraz opata, na nějž v následujících letech navazovali další historici v obsáhlejších člancích.

Prvním z nich byl František Václav Peřinka. Hodnotil postavu Freytagovu z katolických pozic a svou první studii uveřejnil v roce 1900 v Časopisu Matice moravské.⁵ Peřinka vycházel i ze starší literatury a ze studia opatovy korespondence. Sympatie k bojovníku za katolickou konfesi jsou zde velmi silně cítit. Rozsáhlou část textu pak znovu publikoval ve výkladu k dějinám louckého kláštera v místopisné řadě Vlastivědy moravské věnované znojemskému okresu.⁶ O rok později zveřejnil ve Sborníku historického kroužku

¹ Např. KLEINER, Melchior et al. *Series Foundationis Lucensis Et Abbatum Ejusdem Cum annexis ex Universa Philosophia Thesibus, Quas Ad Mentem Divi Thomae In Regi Canonica Lucensi, Sacri Ordinis Praemonstratensis / Praeside P. Melchioro Kleiner, Dicti Ordinis & Loci Canonico Regulari, AA. LL. & Philosophiae Doctore, Ejusdemque Professore Actuali defendendas Reverendi, ac Religiosi, Gregorius Lambek & Cyrillus Götzl, Praefati Ordinis & Loci Canonici Regulares. Anno 1738 Mense die horis. Znoymae: Apud Svobodianos Haeredes, 1738.*

² Moravský zemský archiv v Brně (dále jen MZA), G12, inv. č. 28, sign. Cerr I, č. 28, fol. 13^r-16^v.

³ SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Cziepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 312-324.

⁴ Z doby Šebestiána Freytaga z Čepiroh se dochovalo několik jeho register a kopiářů. První svazek z let 1573–1575 obsahuje latinskou, německou a českou korespondenci (MZA, E57, kart. 4, kn. č. 9), pak je (alespoň z části) oddělena korespondence německá a česká v jedné řadě a latinská v řadě druhé. Řada v češtině a němčině je dochována z roku 1576 (MZA, E 57, kart. 1, kn. č. 2), z let 1577–1580 (MZA, E 57, kart. 3, kn. č. 5) a 1581–1585 (MZA E 57, kart. 2, kn. č. 3). Latinská řada má svazek z let 1581–1591 (MZA, E 57, kart. 3, kn. č. 4, v tomto rukopise bylo pokračováno i po smrti opata Freytaga).

⁵ Peřinka, František Václav. *Opat Šebestian Freytag z Čepiroh*. Časopis Matice moravské 24, 1900, s. 321-336.

⁶ Tentýž. *Znojemský okres*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1904, s. 336-348.

další z příspěvků k opatově osobě, kde nalezneme i edici několika relevantních pramenů.⁷ Ve stejném čísle vyšel ještě jeho článek o katolických apologetech na Moravě v 16. a 17. století, kde Freytagovi věnoval značnou pozornost.⁸

Polemikou ke katolickému obrazu opata Šebestiána je rozsáhlá řada prezentující zejména prameny k dějinám Znojma v období reformace protestantského historika Ferdinanda Schennera, kterou uveřejňoval v periodiku *Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens* v letech 1904 – 1906.⁹ Schenner pracuje především s prameny, využívá hojně Freytagových kopií, ale i znojmského městského archivu či arcibiskupského archivu v Kroměříži. V úvodní studii vždy shrne historické skutečnosti a v následující části zveřejňuje důležité prameny formou edice s krátkým regestem. První kapitolu věnoval počátkům protestantismu ve Znojmě, ve druhé se zabýval vztahem Šebestiána se Znojmskými a pokračoval až k Šebestiánovým nástupcům. V hodnocení opata je střízlivější, i když se snaží o objektivitu, sklouzává někdy k stereotypním hodnocením. Snaží se z něj setřást legendární nános a upozorňuje i na jeho slabé stránky. Detailní studium pramenné základny umožnilo Schennerovi, podobně jako Peřinkovi, podat barvitý obraz náboženského života ve Znojmě ve 2. polovině 16. století.

Nedostatečně prostudovaným obdobím opatova života zůstávalo jeho mládí a čas studií v Itálii. Nedostupnost a absence pramenů nedovolily toto období Freytagova života plně rekonstruovat. Až v roce 1914 zveřejnil svůj článek o italském studijním pobytu opata Šebestiána rakouský právní historik z Grazu Arnold Luschin von Ebengreuth.¹⁰ Luschin bádá v archivech italských univerzit v Padově a Sieně a podařilo se mu poměrně uspokojivě vyplnit mezeru v opatově životě.

Z německých historiků nesmíme opomenout Antona Vrbku. Ten ve své knize *Gedenkbuch der Stadt Znaim 1226-1926*¹¹ podal na studiu pramenů založený obraz města Znojma v období reformace. Mnohokrát zde zmiňuje i opata Šebestiána.

⁷ Tentýž. *Příspěvek k charakteristice Šebestiana Freytáka z Čepiroh*. Sborník historického kroužku 2, 1901, s. 36-53. Peřinka zde předložil opisy zřizovací listiny louckého semináře, instrukcí pro řádový a farní klérus a odřeknutí se kacířství Michaela Niedermeiera.

⁸ Tentýž. *Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku. Příspěvek k náboženským dějinám moravským*. Sborník historického kroužku 2, 1901, s. 229-245.

⁹ Schenner, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. *Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens* 8, 1904, s. 137-174, 388 – 441; 9, 1905, s. 162-171, 424-458; 10, 1906, s. 82-144.

¹⁰ Luschin von Ebengreuth, Arnold. *Aus der Studienzeit des Abtes von Kloster-Bruck, Sebastian Freytag von Cziepiroh*. *Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens* 18, 1914, S. 52-57.

¹¹ VRBKA, Anton. *Gedenkbuch der Stadt Znaim 1226 – 1926. Kulturhistorische Bilder aus dieser Zeit*. Nikolsburg: A. Bartosch, 1927, s. 160-171.

Posledním rozsáhlým počinem týkajícím se Šebestiánova života je práce Karla Okáče.¹² Ten mohl vycházet z poměrně rozsáhlé literatury, jak ze studie Schrammovi, prací Peřinkových a Schennerových. Okáč kritizuje Schennerův přístup, ve kterém „*leckdes vítězí protestant nad objektivním historikem*“.¹³ Znovu tedy prošel loucký archiv, znojemský městský archiv a arcibiskupský archiv v Kroměříži a rovněž se vydal na studijní cestu do Prahy, aby bádával v archivu ministerstva vnitra. Chtěl bádát i ve vatikánských archivech, chyběly mu však finanční prostředky. Okáč podal znovu obraz Freytagova života s velkým citem pro objektivitu.

Moderní bádání o opatovi Šebestiánovi je spojeno především s jeho uměleckým mecenátem a sebezprezentací.¹⁴

Na tomto místě je třeba upozornit i na literaturu o dějinách louckého kláštera. Doposud nejobsáhlejší prací zůstává dílo kolektivu autorů *Premonstrátský klášter v Louce. Dějiny – umělecká výzdoba – ikonologie*.¹⁵ Z posledních let pak můžeme zmínit heslo v *Encyklopedii moravských a slezských klášterů*.¹⁶

¹² Okáč, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 32-34, 63-67, 106-114, 137-138; 11, 1933-1934, s. 63-66, 94-97, 115-120.

¹³ *Ibid.*, s. 33.

¹⁴ MYŠÁK, Miroslav; OPPELTOVÁ, Jana. *Icones seu imagines fratrum aliquot conventus monasterii Lucensis. Rukopis s portréty a životopisy louckých premonstrátů z přelomu 16. a 17. století*. *Folia historica bohemia* 26/1, 2011, s. 267-299.

¹⁵ KROUPA, Petr; KROUPA, Jiří; SLAVÍČEK, Lubomír; UNGER, Josef. *Premonstrátský klášter v Louce. Dějiny – umělecká výzdoba – ikonologie*. 1. vyd. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 1997. Zde je uvedena i další literatura.

¹⁶ FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2005, s. 795-804. Heslo je dílem Tomáše Borovského, Jiřího Kroupy a Petra Kroupy.

Život a dílo Šebestiána Freytaga z Čepiroh

Šebestiánovo mládí a čas studií

Šebestián Freytag z Čepiroh se narodil patrně někdy kolem roku 1533.¹⁷ Jeho otec Václav Freytag z Čepiroh pocházel z českého rytířského rodu¹⁸ a byl radou císařských bratří Karla V. a Ferdinanda I. Jeho matkou byla Anna rozená Kotounská z Utěšic. Z jeho příbuzných vynikal především johanita Vavřinec Freytag z Čepiroh a na Czurlstorfu purkrabí Pražského hradu. Bratři jeho otce se jmenovali Jiří a Zikmund a z jeho sourozenců je známa jen sestra Ludmila.¹⁹

Byl žákem jezuitských škol, zůstává však otázkou, kde jezuitské ústavy navštěvoval. Jako jeho učitel je uváděn Wolfgang Piringer, který působil na třech místech – v Praze, ve Vídni i Olomouci.²⁰ Do období před rokem 1563 náleží rovněž jedna ze sporných okolností Freytagova života – jeho údajné působení v roli vychovatele arcivévody Rudolfa, budoucího císaře Rudolfa II. Tuto skutečnost uvádí až pozdější prameny, počínaje loučkou *Thecou arcanorum* sepsanou na sklonku 17. věku. Je v ní uvedeno, že Šebestián byl „*natione Bohemus, genere nobilissimus, Juris utriusque Doctor, Eques Jerosolymitanus, Augustissimi Imperatoris Rudolphi adhuc in Ephebijs Moderator*“.²¹ Tuto domněnku opakují všichni Freytagovi životopisci, přesto zůstává stále sporným a neprůkazným údajem z Freytagova života. Léta 1563 – 1569 jsou opět temným obdobím Šebestiánova života. Luschin klade

¹⁷ Rok narození zůstává nejistý. Schramm ve své studii uvádí, že se Šebestián Freytag narodil kolem roku 1533. Viz SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Czepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 314. Z něj vychází i Luschin, LUSCHIN VON EBENGREUTH, Arnold. *Aus der Studienzeit des Abtes von Kloster-Bruck, Sebastian Freytag von Czepiroh*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 18, 1914, s. 53. Okáč rovněž přejímá rok 1533, avšak cituje i *Thecu arcanorum*, podle níž zemřel opat v roce 1585 ve 47. roce života, narodil by se tedy až v roce 1538.

¹⁸ PILNÁČEK, Josef. *Staromoravští rodové I*. 4. vyd. Velehrad: Ottobre 12, 2004, s. 139. Někdejší ves Čepirohy je dnes součástí statutárního města v Čechách. Šebestiánovým dědem byl jistý Fabián Freytag z Čepiroh, umučený mosteckými měšťany kolem roku 1500 údajně jako škůdce a lapka. V roce 1533 jeho synové Václav, Jiří a Zikmund pohnali purkmistra a konšely za to, že svévolně a bez provinění nechali mučit jejich otce k smrti. Srov. Peřinka, František Václav. *Opat Šebestian Freytag z Čepiroh*. Časopis Matice moravské 24, 1900, s. 324. Pilnáček rovněž uvádí, že rod Freytagů píšící se z Čepiroh byl spřízněn s rodem Freytagů z Dürrenbachu. Z toho důvodu se někdy Šebestián Freytag píše z Dürrenbachu či Dürrenpachu. Dürrenbach je totožný s vesnicí Suchá u Chebu. Srov. OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 64, pozn. 15.

¹⁹ Výše zmiňované údaje se opírají o vidimaci listiny olomouckou kapitulou z 22. září 1581 uloženou v MZA, G1, inv.č. 3677, kterou vydali Jiří a Zikmund Freytagové z Čepiroh 17. března 1546. Její znění viz textová příloha č. 1. O sestře Ludmile se zmiňuje OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 64.

²⁰ *Ibid.*, s. 65 a LUSCHIN VON EBENGREUTH, A., op. cit., s. 53.

²¹ OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 65, pozn. 23.

do těchto let Šebestiánův vstup do johanitského řádu.²² Není však vyloučeno, že se tak stalo již dříve.

Na sklonku 60. let 16. století se Šebestián rozhodl pro studium práva, které poskytovalo absolventům velmi dobré vyhlídky.²³ Vybral si vyhlášenou univerzitu v Padově, tehdy hojně navštěvovanou studenty z německy mluvících oblastí a byl přijat v prosinci 1569 mezi německé posluchače práva Jakubem von Teufenbach ze Štýrska. Majetkové poměry jeho rodiny však nebyly pravděpodobně z nejlepších, protože jej podporoval na přímmluvu svého kancléře Mikuláše Kromera olomoucký biskup Vilém Prusinovský ještě před odchodem do Itálie. Ve stejném roce – 1566 – požádal Freytag z důvodu finanční nouze císaře o kanovníctví v Litoměřicích, pražský arcibiskup Antonín Brus z Mohelnice jej však odmítl s poukazem na chudobu kapituly a nutnost, aby kanovník sídlil v Litoměřicích. Freytag tedy během svého italského pobytu využíval vlastních prostředků a prostředků, které mu plynuly z olomouckého kanonikátu, který získal již od císaře Ferdinanda na přímmluvu biskupa Marka Khuena nebo Viléma Prusinovského.²⁴

V Padově zůstal Freytag dva roky. Dostal se zde totiž se svými německými spolužáky do sporu kvůli intrikám při volbě akademických hodnostářů a 30. července 1571 uprchl do Benátek. Zda byl tento „útěk“ skutečně motivován padovskými univerzitními událostmi, není ovšem zcela zřejmé. Šebestián jako maltézský rytíř dobře věděl o nebezpečí války s Turky. Dva měsíce po svém odchodu z Padovy údajně bojoval 7. října 1571 v bitvě u Lepanta. Zde se však vynořuje druhý otazník Freytagova života – jeho skutečná přítomnost v bitevní vřavě. Jediným dokladem totiž zůstává oslavná báseň, kterou sepsal Freytagův sekretář Georg Schirmer v roce 1577.²⁵ Jak uvádí Okáč, chybí jakékoli odkazy v literatuře

²² LUSCHIN VON EBENGREUTH, Arnold. *Aus der Studienzeit des Abtes von Kloster-Bruck, Sebastian Freytag von Cziepiroh*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 18, 1914, s. 54.

²³ O Freytagových studiích v Itálii psal velmi podrobně ve své studii LUSCHIN VON EBENGREUTH, Arnold. *Aus der Studienzeit des Abtes von Kloster-Bruck, Sebastian Freytag von Cziepiroh*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 18, 1914, S. 52-57. Luschin prozkoumal podrobně archivy italských univerzit, na kterých Šebestián studoval.

²⁴ O Freytagově olomouckém kanonikátu píše OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 65.

²⁵ Schirmerova oslavná báseň otištěna v SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Cziepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 318 – 319. Její překlad viz MYŠÁK, Miroslav; OPPELTOVÁ, Jana. *Icones seu imagines fratrum aliquot conventus monasterii Lucensis. Rukopis s portréty a životopisy louckých premonstrátů z přelomu 16. a 17. století*. Folia historica bohemia 26/1, 2011, s. 269. Viz textová příloha č. 2. Název básně zní *In effigiem reverendissimi et generosi domini, domini Sebastiani Freytagii a Cziepiroh, I.U.D. equitis Hierosolymitani e Divina providentia abbatiss Lucensis vigilantissimi ἐξάρτητός*. Na soše mělo být údajně vytesáno závěrečné čtyřverší Schirmerovy básně v tomto znění: *Hanc Veneti Statuam reduci statuere SEBASTO, / Nuper ut infestum cis rura Lepantia Turcum / Fuderat et spoliis remearat onustus opimis*. Tuto skutečnost uvádí ve svých *Letopisech svatého a kanonického řádu premonstrátského* Ludvík Karel Hugo – opat premonstrátského kláštera v Estival v Lotrinsku. Srov. Fiala, Petr. *Genius sine spiritu. Reflexe josefínské doby v rukopise Norberta Řehoře Korbera o konci kláštera v Louce*. In RegioM: Sborník Regionálního muzea v Mikulově 2007, s. 98.

a rovněž i pomník, který měl být v Benátkách na počest Freytagovi podle Schirmera postaven, v Benátkách není. Okáč připouští možnost, že Schirmer zaměnil Šebestiána Freytaga s Šebestiánem Venierem, vůdcem Benátčanů.²⁶ Na druhou stranu se jeví jako nesporný fakt pověst, která je s Freytagem spojována, a kterou zmiňuje Schramm, že totiž kdysi vstoupil do louckého kláštera velký generál s mnoha poklady a stal se prelátem.²⁷

Krátce po bitvě u Lepanta je 23. října 1571 Freytag jako maltézský rytíř připomínán v Sieně mezi svědky jednoho promočního aktu. Opětovně je zde zmiňován v průběhu roku 1572 s dodatkem, že je v Sieně studujícím olomouckým kanovníkem. Freytag tedy přišel do Sieny dokončit svá právní studia. Zůstal zde až do roku 1573 a 24. dubna téhož roku byl promován doktorem obojího práva. Nedlouho po promoci vstoupil Šebestián do premonstrátského kláštera v Louce u Znojma, aby s ním spojil už navždy svůj osud.

Okolnosti Šebestiánovy volby

Jak však vypadala situace v louckém konventu před Freytagovým příchodem? Loucké kanonii předsedali tehdy opati pochybných osobních kvalit, či muži příliš slabí pro řešení složité hospodářské a především duchovní situace kláštera. V letech 1546 – 1568 byl louckým opatem Metoděj Hružza. Zikmund Winter o něm tvrdil, že *jméno mu bylo skutečně znamením – nomen omen*.²⁸ Špatným hospodařením uvedl Hružza klášter do značných dluhů, vydržoval si konkubínu a nikterak nezasahoval do uvolněných mravů louckých konventuálů, Wolny uvádí, že *jsou všichni na větším díle do samý nestydatosti a pohoršení upadli*.²⁹ Loucký klášter se pomalu blížil zániku. Po Hružzově smrti byl opatem zvolen Jiří Vohranický. Ten však nebyl schopen složitou situaci řešit a v roce 1572 či spíše 1573 opatský úřad složil.³⁰

²⁶ OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 66.

²⁷ SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Cziepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 315.

²⁸ K osobnosti opata Hružzy blíže PEŘINKA, František Václav. *Opat Šebestian Freytag z Čepiroh*. Časopis Matice moravské 24, 1900, s. 322-323 či ČERMÁK, Dominik Karel. *Premonstráti v Čechách a na Moravě. Stručné vypsání osudů jednotlivých buď ještě stávajících neb již vyhlazených klášterů toho řádu dle roku jich založení*. Praha: nákladem Kanonie Strahovské, 1877, s. 345.

²⁹ SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Cziepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 315.

³⁰ ČERMÁK, Dominik Karel. *Premonstráti v Čechách a na Moravě. Stručné vypsání osudů jednotlivých buď ještě stávajících neb již vyhlazených klášterů toho řádu dle roku jich založení*. Praha: nákladem Kanonie Strahovské, 1877, s. 345.

Šebestián Freytag z Čepiroh vstoupil do louckého konventu patrně někdy v květnu 1573. Co jej k tomuto kroku přimělo, přesně nevíme.³¹ Je možné, což dosvědčuje již jeho olomoucký kanonikát, že na duchovní dráhu pomýšlel již dříve a postavení opata poměrně dobře odpovídalo jeho charakteru a schopnostem. To vše by mohlo vysvětlovat rychlý běh událostí roku 1573.

Ačkoli byl předepsán roční noviciát, složil Šebestián profesi ještě před uplynutím stanovené lhůty, navíc disponoval pouze jáhenským svěcením, které přijal neznámo kdy. Po odstoupení opata Jiřího proběhla údajně nová volba, Peřinka uvádí, že mu není známo, kdo z této volby vzešel.³² Spíše se však jeví pravděpodobnější domněnka, že císař Jiřímu odpíral volbu potvrdit a za opata prosazoval mladého novice Šebestiána.³³ V srpnu 1573 Maxmilián odpověděl kladně na Freytagovu žádost, aby mu bylo uděleno uprázdněné loucké opatství s tou výhradou, že složí Šebestián profesi a přijme hábit premonstrátské řehole. Císař rovněž trval na nové volbě.³⁴ Události pak vzaly rychlý spád a novým opatem byl za zmíněných okolností jednohlasně zvolen 7. října 1573 právě Šebestián.³⁵ Zde je však zásadní problém. Císař Maxmilián, jak vidno, předešlou volbu nepotvrdil a konventu „novice“ Šebestiána de facto vnutil a „novou volbu“ potvrdil záhy v prosinci 1573.³⁶ Snad zde sehrály svou roli osobní císařovy sympatie k novému opatu, jehož vnitřní dispozice plně odpovídaly tomu, co konvent nejvíce potřeboval – totiž silnou osobnost mimořádných kvalit. Císař se k tomuto kroku rozhodl, ačkoli dostával zprávy o tom, že se Šebestián v době svých italských studií choval lehkomyšlně a nedobře, a že vše, co měl, rozdal mezi spolubratry, aby jeho volbu podpořili.³⁷ Fakt, že Šebestián byl vlastně nevolitelný – vždyť nevyhovoval kanonickým podmínkám – přispěl k tomu, že papež Řehoř XIII. volbu potvrdil teprve v červnu 1576.³⁸

³¹ Ludvík Karel Hugo ve svých *Letopisech* uvádí, že *Vir hic clarissimus dum forte transmigrando per viam publicam prope Lucensem ecclesiam audivit Concentum Canonicorum Choralem, obstupescens prosiluit e curru in templum – Vesperis devotissime praesens – his absolutis Supplicuit recipi in ordinem Candidum et benigne receptus est. Za vstupem do loucké kanonie se zcela jistě skrývalo něco jiného než jen krásný přednes chorálu.* FIALA, Petr. *Genius sine spiritu. Reflexe josefínské doby v rukopise Norberta Řehoře Korbera o konci kláštera v Louce.* In RegioM: Sborník Regionálního muzea v Mikulově 2007, s. 101.

³² PEŘINKA, František Václav. *Opat Šebestian Freytag z Čepiroh.* Časopis Matice moravské 24, 1900, s. 323. Peřinka rovněž uvádí, že dle spisu *Theca arcanorum* opat Jiří přesvědčil loucké premonstráty o užitečnosti Šebestiánovy volby tak, že jedním hlasem zvolili Freytaga opatem. Viz *ibid.*, s. 325.

³³ KROUPA, Petr. *Premonstráti v Louce – dějiny kláštera.* In KROUPA, Petr; KROUPA, Jiří; SLAVÍČEK, Lubomír; UNGER, Josef. *Premonstrátský klášter v Louce. Dějiny – umělecká výzdoba – ikonologie.* 1. vyd. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 1997, s. 30.

³⁴ MZA, G12, inv. č. 377, sign. Cerr II, č. 253, fol. 3b.

³⁵ LUSCHIN VON EBENGREUTH, Arnold. *Aus der Studienzeit des Abtes von Kloster-Bruck, Sebastian Freytag von Cziepiroh.* Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 18, 1914, s. 57.

³⁶ PEŘINKA, František Václav. *Opat Šebestian Freytag z Čepiroh.* Časopis Matice moravské 24, 1900, s. 323 a MZA, G12, inv. č. 377, sign. Cerr II, č. 253, pag. 6.

³⁷ OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh.* Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 66. a Národní archiv (dále jen NA), MR, inv. č. 1902.

³⁸ MZA, G12, inv. č. 377, sign. Cerr II, č. 253, pag. 7-10.

Kněžské svěcení přijal novopečený opat z rukou pražského arcibiskupa Antonína Bruse z Mohelnice v roce 1574.³⁹

Situaci kláštera v době Freytagovy volby plně charakterizuje loucká *Theca arcanorum*, kde se píše: „*Abbas Lucensis Dominus Sebastianus loculos discutiens, plena invenit debitis, nummis omnia vacua.*“⁴⁰ Přes všechny těžkosti šel Šebestián rozhodně za svým cílem, znovu obnovit klášterní kázeň, uvést pořádek a řád do klášterního hospodářství a zlepšit materiální základnu konventu. Držel se přitom hesla, které si zvolil pro svůj opatský úřad: ADVERSIS CONSTANTIA DURO.

Péče o povznesení duchovního a hospodářského života louckého kláštera

Šebestián přinesl klášteru své soukromé jmění, které však nebylo nikterak velké.⁴¹ Opat jím pravděpodobně zaplatil ty nejpalčivější dluhy. K povznesení hospodářství však přispěl především svým účelným a promyšleným hospodařením. Dělal vše pro to, aby odňaté statky opět připojil k louckému klášteru. Některé nebylo těžké získat, jinde se Šebestián setkal s odporem. V roce 1576 požádal opat císaře o pomoc při navrácení neprávem nabytých statků. V louckém archivu rovněž dohledával doklady o staré držbě statků, některé listiny však byly tak sešlé a nečitelné, že v roce 1578 nechal pořídit jejich opisy a požádal Martina Mohelnického, probošta na Hradišti u Znojma, aby mu je vidimoval a potvrdil jejich pravost.⁴²

Freytag dal roku 1575 sepsat nový urbář pro lepší přehled o povinnostech poddaných, byla znovu vyměřena klášterní pole, sady, zahrady a vinice. Svou péčí obrátil opat i ke klášterním dvorům a mlýnům, nechal zapsat rybářské artikuly a uvedl do pořádku

³⁹ OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 67.

⁴⁰ SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Cziepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 315.

⁴¹ Čermák se domnívá, že toto jmění bylo „značné“, srov. Čermák, Dominik Karel. *Premonstráti v Čechách a na Moravě. Stručné vypsání osudů jednotlivých buď ještě stávajících neb již vyhlazených klášterů toho řádu dle roku jich založení*. Praha: nákladem Kanonie Strahovské, 1877, s. 345. Schramm předpokládá, že se jednalo o otcovské dědictví a pravděpodobně i o získanou válečnou kořist.; SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Cziepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 316. Okáč naproti tomu zůstává střízlivým, srov. OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 106.

⁴² PEŘINKA, František Václav. *Opat Šebestian Freytag z Čepiroh*. Časopis Matice moravské 24, 1900, s. 333.

klášterní archiv. Založil kopiáře svých dopisů a v roce 1579 si nechal od císaře za 1000 zlatých potvrdit klášterní privilegia.⁴³

Dalším důležitým krokem byla důsledná kontrola farního kléru, který mnohdy podléhal „*luteránským novotám*“. Mnoho kněží bylo velmi pochybných osobních kvalit. Řada z nich byla nevzdělaná, neplnila své povinnosti, holdovala alkoholu nebo si vydržovala konkubíny. Někteří se dokonce prali s obyvateli vesnic a bezdůvodně je zraňovali. Většina kněží prý na počátku jeho působení neznala ani absoluční formulí z paměti a Nejsvětější svátost našli na mnoha místech shnilou a prolezlou červy.⁴⁴ V mnoha kněžích se opat dočkal trpkého zklamání.⁴⁵ V roce 1577 vydal instrukce ohledně výkladu Písma, vysluhování svátostí, vyjadřoval se i k nezvyklým věcem, když kněžím nařizoval, jak se mají oblékat, či jak se mají v určitých situacích chovat. Neodvažoval se však předpisy zveřejňovat zcela sám a o radu se vždy obracel na jezuitu, které poznal už za svého mládí, a ke kterým jej pojila zvláštní úcta. Před zveřejněním předpisů je tedy posílal ke kontrole rektoru brněnské jezuitské koleje Alexandru Höllerovi.⁴⁶ O opatově důvěrném přátelství s tovaryštvem Ježíšovým svědčí i velké množství dopisů, ve kterých žádá o poslání knih, či učitelů pro svůj seminář. Když vizituje farnosti, doprovází jej vždy jezuité, a když byl v roce 1579 nucen klášter opustit, zastupoval jej jezuita Bernard. Někteří loučtí bratři se účastní jezuitských ignaciánských exercicií. Opat se za tuto morální a duchovní podporu odplácel podporou hmotnou.⁴⁷

Nedostatek kněží a jejich naprostá nepřipravenost pro úřad jej přivedla k myšlence založit vlastní kněžský seminář, který měl sloužit především k výchově řádového kněžského dorostu. Se svým plánem se obrátil na opaty české premonstrátské provincie a požádal je o finanční podporu společného díla. Ukázala se však neochota premonstrátských opatů uskutečnit tento společný projekt. Šebestián se ještě pokusil zřídit řádový seminář

⁴³ KROUPA, Petr. *Premonstráti v Louce – dějiny kláštera*. In KROUPA, Petr; KROUPA, Jiří; SLAVÍČEK, Lubomír; UNGER, Josef. *Premonstrátský klášter v Louce. Dějiny – umělecká výzdoba – ikonologie*. 1. vyd. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 1997, s. 32.

⁴⁴ OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 109, pozn. 31.

⁴⁵ Roku 1578 přijal např. za prozatímního faráře ke sv. Mikuláši ve Znojmě Ondřeje Eberdinga, uprchlíka z Ústí nad Labem. Ten se ale začal důvěrně stýkat s manželkou jistého zlatníka. Na opatovo napomínání nedbal a nakonec utekl z fary. Viz PEŘINKA, František Václav. *Příspěvek k charakteristice Šebestiána Freytáka z Čepiroh*. Sborník historického kroužku 2, 1901, s. 45-46. Přímětický farář Petr Mohelnický zase o Velikonocích nekonal žádné bohoslužby, vydržoval si kuchařku pochybné pověsti a nakonec ještě zranil jednoho člověka tak, že se vedly pochybnosti o jeho uzdravení. Viz OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 109. Opat se hořce zklamal i ve svém kazateli Janu Gröbelovi, který byl v únoru 1582 přistižen při cizoložství. Srov. SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 389.

⁴⁶ OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 108. Höller byl rovněž autorem řádu louckého semináře.

⁴⁷ V roce 1581 přispěl na opravu kostela herburského kláštera, který patřil jezuitům. *Ibid.*, s. 108.

ve zrušeném znojenském klášteře sv. Kláry. Zde opět narazil na odpor vizitátora františkánských klášterů Michaela Alvareza. Nakonec se opat do smělého plánu vrhl bez vnější podpory a vydržoval jej z vlastních prostředků. Kapacitně musel seminář přizpůsobit novým poměrům a plánovaná stovka žáků byla snížena jen na několik desítek.⁴⁸ Tento opatův plán brzy dosáhl úspěchu a seminář utěšeně vzkvétal. V roce 1583 vypukl mor a hrozilo, že seminář zanikne. Chovanci houfně prchali před zhoubnou nákazou. O dva roky později však počet seminaristů opět dosáhl dřívější úrovně. Učitele semináře většinou doporučovali jezuité a 4 roky zde učil gramatiku logiku a poetiku Jiří Barthold Pontanus z Breitenberka, humanistický básník a pozdější probošt svatovítské kapituly.⁴⁹

Velkých úspěchů docílil Šebestián i díky svým šlechtickým známým a příbuzným. Byl v úzkém kontaktu s českým kancléřem Vratislavem z Pernštejna, s papežským nunciem či španělským vyslancem, o čemž svědčí množství dopisů v opatových kopiářích. Právě tyto známosti mnohdy uspíšily císařovo jednání o opatových žádostech a stížnostech.⁵⁰ Rád těmto svým přátelům oplácel u hojně prostřeného stolu v klášteře nebo různými drobnými či většími dary.⁵¹ Rovněž i císaři poskytoval Šebestián mnoho různých „laskavostí“, dodal mu například lovecké psy.

Opat Šebestián rovněž úporně hájil práva louckého kláštera na desátky. Nejtužší boj vedl s Hnánickými, kteří mu upírali desátek z vína. Odvolávali se přitom na zvyk, který zavedl Šebestiánův předchůdce Metoděj Hrůza, podle kterého nemuseli klášteru odvádět desátek z červeného vína. Byli ochotni dávat desátek jen ze sklepů, což bylo pro opata nevýhodné. Během Freytagova opatování však spor nebyl vyřešen.⁵²

⁴⁸ Ke zřízení semináře podrobněji viz edici opatova listu pro ostatní představené premonstrátských kanonií z 1. 1. 1578 v PEŘINKA, František Václav. *Příspěvek k charakteristice Šebestiana Freytáka z Čepiroh*. Sborník historického kroužku 2, 1901, s. 36–39. Další informace poskytuje SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 392 nebo OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 110.

⁴⁹ *Ibid.*, s. 110 a Viz SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 393.

⁵⁰ OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 109.

⁵¹ SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 393.

⁵² MZA, G2, inv. č. 662, Na hradě Pražském, 19. IX. 1584, dále i v OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 107.

Umění ve službách protireformace

Opat Šebestián byl oním renesančním kavalírem, který dokázal skvěle využít potenciálu umění. To se mu stalo především prostředkem prezentace Louky a jejích statků jako dobře fungující a prosperující klášterní komunity. Freytag vsadil jako přesvědčený katolík na strhující sílu obrazu, zatímco všichni ti, kteří přijali Luterovu víru, zatvrzele hájili pouze moc Slova. Šebestián rovněž neváhal využít umění k sebe prezentaci, což odpovídalo jeho osobním ambicím a potřebě zachovat na sebe památku svým nástupcům. Téměř všude, kam vliv tohoto cílevědomého bojovníka za katolickou konfesi sahal, najdeme doklady jeho zaníceného uměleckého mecenátu a osobní touhy po zvěčnění se. Jeho umělecký vkus především určovaly kontakty s císařským dvorem a jeho někdejší italský studijní pobyt, který stál za opatovým obdivem „*ke všemu italskému*“.⁵³

Ihned po nástupu do opatského úřadu se Šebestián velmi energicky pustil do oprav zchátralých klášterních budov. Práci se tehdy ujal italský architekt Pietro Barca z Porlezza u Milána.⁵⁴ V roce 1575 byla zahájena rozsáhlá přestavba kostela. Kostelní věž byla zvýšena a opatřena renesanční bání, vysoký chór byl pokryt renesanční sgrafitovou omítkou. Opat rovněž nechal opravit i pozdněgotickou opatskou kapli v patře jižního přístavku presbytáře. Do ní byl instalován nový kamenný oltář s polychromovaným retabulem, které zdobí terakotové plastiky Krista s anděly a opatova patrona sv. Šebestiána. Celé dílo je datováno rokem 1580. V klášterním kostele byly ještě zřízeny čtyři nové kaple a v roce 1581 byl svatostánek zasvěcen Nanebevzetí Panny Marie a sv. Václavu. Oprav se dočkal i zchátralý konvent a gotický kastel u řeky Dyje.⁵⁵ Byla postavena i budova semináře, nová hrobka pro opaty a bratry, rovněž byla roku 1578 zřízena nová knihovna.⁵⁶

⁵³ SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Cziepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 317.

⁵⁴ Více k osobnosti architekta viz Schramm, Wilhelm. *Über einen Baumeister des Klosters Klosterbruck bei Znaim*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 1, 1897, č. 3, s. 106-108. Schramm zde uvádí i zásadní pramen dokládající činnost tohoto umělce. Je jím průvodní dopis, který opat Barcovi udělil po třech letech působení v Louce 1. prosince 1577, aby si architekt mohl s sebou přivést manželku, kterou zanechal v Porlezzu. Dopis cituje i KROUPA, Petr. *Loucký klášter ve středověku a renesanci – kostel a klášterní budovy*. In KROUPA, Petr; KROUPA, Jiří; SLAVÍČEK, Lubomír; UNGER, Josef. *Premonstrátský klášter v Louce. Dějiny – umělecká výzdoba – ikonologie*. 1. vyd. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 1997, s. 59. Barca je rovněž zmiňován jako svědek výtržností o slavnosti Božího těla v roce 1580. Viz NA, MR, inv. č. 2546, fol. 5: *Maister Peter des Stiffis Baumeister*.

⁵⁵ *Ibid.*, s. 59 – 61. Zde je shrnuta veškerá stavební činnost a její výsledky v letech Šebestiánova působení na budovách louckého kláštera.

⁵⁶ SCHRAMM, Wilhelm. *Über einen Baumeister des Klosters Klosterbruck bei Znaim*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 1, 1897, č. 3, s. 107.

Mistr Barca opustil klášter patrně v roce 1582, kdy byly již všechny stavby dokončeny: *Turris abbatiae Lucensis posterior erigitur et tota abbatia perficitur.*⁵⁷ Ještě před tím však pracoval i na dalších louckých stavbách. Roku 1577 byl opraven kostel sv. Víta v Dyjákovičkách, rekonstrukcí prošly i kostely v Šatově a Tasovicích. Zchátralý kostel sv. Markéty v Loděnicích byl přestavěn a opraven v roce 1582. Do průčelí nad hlavní vchod nechal opat Šebestián vsadit svůj znak a nápisovou desku s oslavným textem, ve kterém se praví, že v roce 1582 ...HAEC ECCLESIA RENOVATA ET DE INTEGRO RESTAVRATA EST... Tento podle Augustina Kratochvíla *poněkud upřílišený nápis* však zcela odpovídá Freytagovu protireformačnímu programu.⁵⁸ Opat jako by nemluvil jen o kostele, ale i o celém klášterním panství, které bylo znovu pozvednuto z prachu. Loděnickým obyvatelům, převážně německy mluvícím a vyznávajícím z valné části luteranismus, dával zcela jasně najevo svůj záměr znovu navrátit Loděnice katolickému pravověří. Nad pískovcovou deskou umístěný opatův mramorový znak vysoké umělecké kvality vyvolal ve starší historiografické produkci představu, že sem byl umístěn až druhotně z nějaké jiné loucké stavby. Volba trvanlivějšího a cenově náročnějšího materiálu a umělecké zpracování však dávají jasně najevo opatovu snahu o sebe prezentaci.⁵⁹

Podobně byla umístěna nápisová deska na věži kostela sv. Jiljí v Prosiměřicích, kde stejně jako v Loděnicích přestoupila většina německy mluvících obyvatel k luteránství. Ve sledovaném období byl opravován i kostel Nanebevzetí Panny Marie v Oleksovicích. Na ostění oken oleksovické fary byla jako jakási „signatura“ vytesána zkratka opatova jména. Podobný nápis z roku 1584 je doložen i na domě oltářníka při potním kostele sv. Wolfganga v Hnanicích,⁶⁰ rovněž i na budovách louckého kláštera bylo nalezeno několik nápisů ze stejného období.⁶¹

Umělecké předměty opatovi rovněž sloužily v konfesně problematických lokalitách k prezentaci potridentské katolické zbožnosti. Tak například nechal Šebestián dodat do kostela Panny Marie v Tasovicích u Znojma sochu Panny Marie Růžencové. Byla

⁵⁷ Ibid., s. 108. Schramm zde čerpá ze spisu *Theca arcanorum*.

⁵⁸ KRATOCHVÍL, Augustin. *Pohořelský okres*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1913, s. 123.

⁵⁹ Zde vycházíme z nových uměleckohistorických poznatků, jak je prezentoval VALEŠ, Tomáš. *Vizuální způsoby (re)prezentace představených premonstrátských klášterů v Zábřdovicích a v Louce u Znojma v raném novověku*. Příspěvek na konferenci *Locus pietatis et vitae II.*, konané ve dnech 20. – 22. 9. 2010 ve Vranově u Brna. Za poskytnutí textu příspěvku děkuje autor Mgr. Tomáši Valešovi.

⁶⁰ PEŘINKA, František Václav. *Znojemský okres*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1904, s. 208.

⁶¹ KROUPA, Petr. *Loucký klášter ve středověku a renesanci – kostel a klášterní budovy*. In KROUPA, Petr; KROUPA, Jiří; SLAVÍČEK, Lubomír; UNGER, Josef. *Premonstrátský klášter v Louce. Dějiny – umělecká výzdoba – ikonologie*. 1. vyd. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 1997, s. 60.

umístěna na místo hlavního oltáře a věřícím měla zprostředkovávat modlitbu růžence jako „novou“ formu pravověrné pobožnosti.

Zcela unikátním dokladem prezentace louckého konventu jako jedné z bašt katolicismu na Znojemsku je rukopis s barevnými portréty řeholníků, doprovázenými jejich základními životopisnými údaji.⁶² Opat Šebestián jej založil v roce 1577, manuskript obsahuje životopisy 41 bratří. Prvních 11 vstoupilo do kanonie za Šebestiána Freytaga z Čepiroh, portréty a osobní údaje dalších byly doplňovány za jeho nástupců. Podobizny řeholníků mají podobné schéma. Polopostavy stojí za pultem, na kterém se nacházejí různé devocionálie (krucifixy, knihy, květiny, kalamář, přesýpací hodiny, psací potřeby), některé předměty drží postavy v rukou, především se jedná o růžence, knihy a krucifixy. Před oči se nám staví skuteční *milites Christi* – sám Šebestián byl přece maltézským rytířem a měl za sebou, pokud lze věřit loucké tradici – bohaté vojenské zkušenosti a tento způsob prezentace mu jistě nebyl cizí, odění do řeholního šatu, jejichž zbraněmi v boji s heretiky jsou osvědčené prostředky a svátostiny katolické církve, především modlitba růžence, pramenící z mariánské úcty, ale i Písmo, na jehož fundamentu katolická konfese pevně stojí. Celá koncepce rukopisu a jeho poměrně vysoká umělecká úroveň vyznívají zcela jasně jako svědectví o obnově a rozkvětu klášterní komunity v době jeho opatského působení.

Vedle výtvarného umění podporoval opat neméně nadšeně hudbu, která se měla rovněž stát mocným prostředkem proti rozbujelemu luteránství. Legendární zprávy mluví o tom, že jeho vstup do louckého kláštera byl spojen s krásným přednesem chorálu při nešporách. Nadto byl Šebestián skálopevně přesvědčen o škodlivosti evangelické duchovní písně, o kterých tvrdil, že katolické církvi uškodila více nežli „*luterská kázání*“.⁶³ Hlavním úmyslem bylo zvýšit úroveň hudební produkce na kúru konventního kostela, ale i v kostele sv. Mikuláše ve Znojmě, jehož byl loucký klášter kolátorem. Domácími silami ničeho nedosáhl, proto požádal vídeňské jezuity rektora Emerita Forstera a P. Regia o poskytnutí školených hudebníků.⁶⁴ Kdo tehdy z Vídně do Louky přišel, není známo. Víme

⁶² Rukopis je pojmenován *Icones seu imagines fratrum aliquot conventus monasterii Lucensis ad vivum expressae sumpto initio sub felicissimo praesulatu reverendissimi et generosi domini, domini Sebastiani Freytagii a Čepiroh equitis et LL. doctoris clarissimi ac Divina providentia eiusdem monasterii abbatis imo instauratoris aeterna memoria digni, quas ipse icones brevi ist hoc volumine universae posteritati exhibet vivendas. Anno Domini MDLXXVIII.* a je uložen v MZA, G12, inv. č. 314, sign. Cerr II, č. 210. Blíže k ikonografickému rozboru portrétů a historickým souvislostem MYŠÁK, Miroslav; OPPELTOVÁ, Jana. *Icones seu imagines fratrum aliquot conventus monasterii Lucensis. Rukopis s portréty a životopisy louckých premonstrátů z přelomu 16. a 17. století.* Folia historica bohemia 26/1, 2011, s. 267-299.

⁶³ SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter.* Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 405.

⁶⁴ Blíže o vzniku hudební školy KLIM, Adolf M. *Die Musikschule in Kloster-Bruck.* Kulturhistorische Skizze. Moravia 1, 1878, s. 45-49.

pouze, že v červnu 1584 přišel do Louky jako varhaník Vídeňan Daniel Zanger. Rozhodným krokem pro zlepšení hudební produkce v klášteře i v kostelech, jejichž patronátní právo Louce náleželo, bylo zřízení hudební školy při kněžském semináři v roce 1574. Aby škole zajistil kvalitní učitele, spojil se Šebestián s předním z dvorských hudebníků Filipem de Monte. Díky němu získal školené hudebníky z Itálie, působící tehdy v císařské kapele ve Vídni, kteří začali v Louce a ve Znojmě s produkcí soudobé italské hudby, především bylo hojně interpretováno dílo Palestrinovo v době, kdy ve většině německých oblastí nebyl ještě tento velikán italské renesanční polyfonie ještě znám. Znojmo a Louka se tak staly hudebním centrem země a chovancům semináře byl již od počátku vštěpován vztah k vysoce kvalitním dílům soudobé hudební produkce.

Do dějin hudebního života v Louce se zapsal i jeden z nejvýznamnějších hudebníků své doby Jacobus Gallus Handl.⁶⁵ Louku navštívil při své první cestě na Moravu patrně začátkem roku 1575 a je možné, že nějaký čas na hudební škole také vyučoval. Jeho první návštěva byla krátká. Handl se seznámil s opatem Šebestiánem a návštěvu po návratu z Vratislavi zopakoval. Opatovi poslal v roce 1581 svou první sbírku mešních kompozic, za což obdržel jako dárek 10 zlatých.⁶⁶

Šebestiánův boj s protestantismem⁶⁷

Opat Šebestián byl nucen svádět boj se vzrůstajícím se protestantským hnutím na několika rovinách. Jednak ve Znojmě a jednak v jednotlivých vesnicích patřících louckému klášteři. Problémy nepůsobili pouze luteráni, ale i skupina novokřtěnců a dokonce i kněží a řádoví spolubratři, kteří se s novou disciplínou nechtěli smířit a ovlivnění novými náboženskými skupinami inklinovali k jejich učení. Freytag se nikterak netajil otevřeným nepřátelstvím vůči reformátorům církve, především proti Janu Husovi. V jednom ze svých

⁶⁵ O Handlově pobytu v Louce se zmiňuje STRAKOVÁ, Theodora. *Jakob Handl-Gallus und die böhmischen Länder*. In Muzokološki zbornik, zv. XVII, Ljubljana, 1982, s. 12 a SEHNAL, Jiří; VYSLOUŽIL, Jiří. *Dějiny hudby na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2001, s. 26.

⁶⁶ MZA, E57, inv. č. 397, poř. č. 4, karta 3, fol. 1^r.

⁶⁷ Šebestiánův poměr k protestantům zhodnotili a na základě studia pramenů prezentovali ve svých studiích Schenner, Peřinka i Okáč: SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 388 – 441; OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 11, 1933-1934, s. 63-66, 94-97; PEŘINKA, František Václav. *Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku. Příspěvek k náboženským dějinám moravským*. Sborník historického kroužku 2, 1901, s. 229-245 a tentýž. *Příspěvek k charakteristice Šebestiána Freytaga z Čepiroh*. Sborník historického kroužku 2, 1901, s. 36-53. Autoři zde rovněž uvádějí i edice relevantních pramenů, především dopisy z kopiářů Šebestiána Freytaga z Čepiroh. Z nich bylo čerpáno v této kapitole.

dopisů píše: „*faxit Deus, ne concremati apud Constantienses hominis pestilentissimi Husii cineres favillae quid excitarint. satis namque est, imo pro dolor nimium, Bohemiam nostram atque Moraviam haeresi haeresiarchae istius, quem diximus, infectam et graviter afflictam esse.*“ Na druhou stranu píše Vilému z Malovic: „*Rücksichtlich des Glaubens, daß ich jemanden zu etwas gegen seinen Willen nötigen sollte, wovor mich Gott bewahren wolle, der bin ich nie gewesen.*“⁶⁸

Šebestián si byl dobře vědom příčin rozvíjejícího se protestantismu: větší důraz na Písmo svaté, vážnost, kterou požívali protestantští kazatelé, nedostatek vzdělaných kněží, plně oddaných katolické konfesi. Vsadil tedy, jak již bylo výše řečeno, výchovu kněžského dorostu, pečlivě vybíral kandidáty kněžství a konventuály, kteří se museli prokázat řádným dokladem o původu a složit „konfesi“. Klášterní knihovna byla doplněna o chybějící svazky breviáře a misálů, které byly objednány u císařského kniháře Claudia de Marne. Freytag rovněž požádal roku 1574 olomouckého jezuitského provinciála Laurentia o kazatele a několik bratří z koleje, kteří by v krátkém čase řádové spolubratry, kteří si zvykli na laxní život, „*osvítili učeností a přísností mravů*“. Ve stejném roce požádal z podobných důvodů tepelského opata Jana o vyslání několika bratří.

Rovněž pověstné horlivosti konvertitů si cenil opat velmi. Do louckého konventu přitáhl několik někdejších protestantů, jmenujme alespoň Martina Hincka z Bíliny, Jana Hlouška a Nikolase Lauriniho z Čech. Pokud měl opat sám zásluhy na jejich konverzi, byl velmi šťastný a radostnou zprávu o obrácení vyjadřoval v dopisech přátelům. Tak se stalo v roce 1574, kdy se do lůna katolické církve po 25 letech u luteránů vrátil Michael Niedermeier z Bavorska.

Potíže s neposlušnými poddanými nespočívaly jen v odmítání placení desátků, obyvatelé klášterních vesnic odmítali opatovi poslušnost především ve věroučných záležitostech. To byl případ Dyjákovic, Domamile, Hnánic, Tasovic, Strachotic a Valtrovic. Největší starosti ale působily osady Lukov a Šatov, které patřily energické protestantské majitelce vranovského panství Esteře Pöglové, sestře císařského rádce Adama z Dietrichštejna.

Lukov přešel k protestantismu již v roce 1553. Ale teprve s příchodem kazatele Paula Schatzbergera, kterého Estera podporovala, nastaly opatovi roku 1574 složité časy. Schatzberger se v Lukově choval jako katolický kněz, podával přijímání, křtil děti a oddával. Když byla vyzrazena jeho konfesní příslušnost, uprchl, ale za čas se vrátil zpět. Opat proto

⁶⁸ SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 405-406.

zakázal svým poddaným v Podmolí platit lukovskému faráři desátky a napsal stížné dopisy císaři i Esteřinu bratrovi Adamovi, doufal, že bratrova přímluva pozitivně ovlivní běh událostí. Ester se však ovlivnit nenechala a odňala šatovskému faráři Hirschovi ovesný desátek. Když nepomohly stížnosti, požádal roku 1584 opat hradištského kaplana Vavřince o výpomoc, aby alespoň o Velikonocích mohli Lukovští řádně přijmout svátosti.

Pokoje nedala cílevědomá a horlivá Ester Freytagovi ani v Šatově, kde měl loucký klášter patronátní právo nad kostelem. Ester nechala zavřít a zapečetit kostelní věž, kde byla uchovávána liturgická roucha, klenoty a sirotčí pokladna. Opat si opět stěžoval císaři listem ze 4. září 1584. Ester však na následné císařovy listy nereagovala a opat si začátkem prosince téhož roku panovníkovi znovu stěžoval. Ester nechala násilím otevřít kostel a přes odpor faráře zde byl protestantským knězem sezdán její písař. Ačkoli opat znovu a znovu naléhal na zemské úřady, aby mu byla přiznána jeho práva, vyšel pro něj boj s Ester do ztracena.

V roce 1580 došlo k „velkému odpadlictví“, kdy opatovi vypověděly v duchovních věcech poslušnost vesnice Bohumilice, Nesachleby, Tasovice, Sedlešovice, Oblekovice a Suchohrdly. Za tímto odpadem od katolictví stojí zcela zřejmě kazatel od sv. Mikuláše ve Znojmě Jiří Schildt. Skutečným vůdcem vesničanů se však stal sedlák Valentin Guttman – luterán, který nabádal zdejší poddané k neposlušnosti vůči opatovi. Guttman tvrdil, že se raději odstěhuje a prodá svůj majetek, než by přijímal tradiční katolické svátosti v louckém kostele. Freytag mu poručil, aby se odstěhoval, Guttman neuposlechl a podal prostřednictvím arcivévody Arnošta císaři stížnost na opata. Freytag jej nechá uvěznit, ale po čase jej propustí. Pobouřený vůdce sedláků si znovu stěžuje panovníkovi a Freytag se musí císaři zodpovídat. Opat jej znovu uvězní a opět propustí. O vyústění případu nemáme zprávy. Podobně jako v tomto případě se protestantismus vzmáhá i v Loděnicích, Břežanech, Křídlovicích, Prosiměřicích a Dyjákovičkách.

Opatova horlivost pro katolickou věc měla i své slabiny. V roce 1577 zasáhl Šebestián do patronátního práva cisterciáček na Starém Brně ke kostelu ve Vrbovci. Abatyše Anna sem nechala dosadit Martina Trinesia, o kterém byl opat přesvědčen, že není příliš dobrým pastýřem a abatyši nařkl z nedostatku „*experientii*“. Uražená Anna si stěžovala u podkomořího. Šebestián pak zdvořile požádal abatyši, aby na své fary dosazovala dobré a zbožné katolické faráře s odůvodněním, že on sám bude jednou skládat účty před Bohem za své poddané a chce mít tedy v této věci čisté svědomí. Nutno ovšem podotknout, že většina obyvatel Vrbovce, která nebyla opatovými poddanými, inklinovala spíše k luteranismu.

Nový spor se rozhořel mezi opatem a abatyši kláštera u Matky Boží ve Znojmě. Důvodem rozepře byl důvěrný vztah abatyše s Václavem Ryšanem z Rosenštejna, správcem

tasovického mlýna. Václav se souhlasem své přítelkyně dosadil ve Valtrovicích evangelického faráře. Nechal postavit most přes Dyji, rozšiřoval svůj mlýn na úkor tasovických poddaných a poškozoval je chovem ovcí a vařením piva. Na tasovickém mlýně ubytovával novokřtěnce. Kdo mu odporoval, toho zbavil Ryšan nekalými praktikami majetku. Toto Ryšanovo chování vedlo až k násilnostem. Poddaní abatyše i Freytaga poničili majetek bezohledného správce tasovického mlýna a opat byl obviněn z rušení zemského míru. Šebestián se vydal za císařem do Bratislavy, kde mu byla poskytnuta audience. Tentokrát skončil spor smírem v roce 1579. Ryšan zemřel v roce 1582 a jeho nástupce Adam Haigl se znovu dostal do sporu s opatem kvůli novokřtěncům, které nechtěl z mlýna vyhnat. Spor se neustále vyostřoval – počátkem roku 1585 dokonce Haigl při návštěvě kláštera vážně poranil dva opatovy sluhy – opat se však vyřešení nedočkal.

Podivnou záležitostí zůstává případ Wolfa Übeleisena. Tento oblíbenec a člen osobní gardy císaře Rudolfa II. se v Louce objevil na přelomu let 1580-81. Poslal je sám císař s žádostí, aby o něj bylo z klášterních prostředků postaráno. Opat jej ubytoval u svých služebníků, Übeleisen si však ztěžoval a žádal pro sebe a svou ženu vlastní pokoj buď v klášteře, nebo ve Znojmě. Opat si císaři stěžoval na velké výdaje spojené s provozem semináře a na chování nechtěného hosta. Übeleisen byl protestant a působil v klášteře pohoršení neustálými nadávkami a výpady proti katolické konfesi a nevhodným chováním. Stížnosti se kupily i na druhé straně. Übeleisen si nakonec vymohl za Freytagova nástupce Šebestiána Badenského na císařův příkaz od kláštera ročně 35 zlatých, které mu byly vypláceny až do jeho smrti v roce 1590.

Spory se Znojemskými

Znojmo se stalo dalším opatovým bojištěm se vzrůstajícím protestantismem.⁶⁹ Freytag zahájil boj, který on sám nebyl schopen dovést do úplného vítězství. Položil však základ, na kterém mohli úspěšně stavět jeho nástupci. Mnohokrát se opat díky vlažnosti a nedůslednosti svých duchovních ocitl v úzkých. Nikdy se však nevzdal.

Šebestián začal u kostela sv. Mikuláše. Právo obsazovat faru bylo teď v rukou energického muže jako mocná zbraň, opat byl připraven hájit všechna práva, která byla

⁶⁹ O nástupu protestantismu ve Znojmě píše především SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 137-174, rovněž podrobně VRBKA, Anton. *Gedenkbuch der Stadt Znaim 1226 – 1926. Kulturhistorische Bilder aus dieser Zeit*. Nikolsburg : A. Bartosch, 1927, s. 160-171.

s farou u sv. Mikuláše spojena. Zprvu se Freytag choval obezřetně, aby náhle neporušil „starý zvyk“ a nezpůsobil tak potíže ještě větší. Postupoval po krůčcích a držel se své volební devízy FIAT IVSTITIA.⁷⁰ Od roku 1569 vykonával s podporou znojemské městské rady u sv. Mikuláše úřad pastora Martin Gieringer, který měl k ruce pomocníka a kazatele Michaela Grünbergera. Když v roce 1573 Gieringer zemřel, nastoupil na jeho místo farář Kolman Strobl. Freytag ihned vědom si svých práv dosadil ke sv. Mikuláši jako kazatele výborného Matěje Spasmu. Tento krok vyvolal ovšem očekávanou reakci Znojemských, která se zhoršila ještě v roce 1577, kdy Spasmus výrazně přispěl ke konverzi protestantského kazatele u sv. Michala Jiřího Achacia. Mezitím byl roku 1576 neoblíbený, svárlivý farář Strobl odstraněn a proti vůli městské rady se svatomikulášské fary ujal Spasmus. Schopný pastýř byl však neustále ubíjen výpady radních, kteří mu odpírali kazatelský plat, ujednaný na 100 zlatých. Jeho kaplanem byl jistý Šebestián Rauscher, kterého prezentovala se souhlasem opata městská rada v roce 1575. Rauscherovo dosazení však nebylo dobrou volbou, stížnosti Znojemských na jeho chování se neustále množily a do celé záležitosti byl pochopitelně vtažen i Spasmus a opat, který rozesílal dopisy s prosbou o podporu a naději na brzké urovnání sporů. Nedočkal se však. Rauscherova pozice ve Znojmě byla neudržitelná a jeho další pobyt ve městě se jevil jako nemožný. Opat jej tedy rychle přeložil na faru do Oleksovic. Věčnými spory utrápený Spasmus zemřel někdy na jaře 1578.⁷¹

Opat byl postaven před novou volbu faráře ke sv. Mikuláši a 7. května 1578 napsal městské radě, že jako faráře ustavuje dominikánského kazatele a kněze Matěje Dyllingera řečeného Steinweg a jako kaplana jistého Jana. Měšťané nebyli s touto volbou vůbec spokojeni a Freytag znovu žádal o uvedení věcí do pořádku. Jeho snaha však opět ztroskotala a pře byla postoupena císaři. Znojemští však obhajovali znova svá „stará práva“ a opat byl nucen k nové volbě. Tentokrát se rozhodl pro louckého kazatele Šebestiána Angermanna a jako kaplana prezentoval Jana Naßfeldera, bývalého kaplana ze Šatova. Napětí ovšem pokračovalo. Ačkoli byl Angermann skutečnou opatovou „pravou rukou“, dočkal se i na něm zklamání. Angerman svým surovým vystupování poštvál proti sobě znojemskou obec. Jeho prohřešky byly nakonec příčinou klášterní vazby, ve které na konci roku 1581 zemřel a zanechal po sobě velké množství dluhů.⁷²

⁷⁰ MZA, G12, inv. č. 314, sign. Cerr II, č. 210, fol. 6^r.

⁷¹ PEŘINKA, František Václav. *Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku. Příspěvek k náboženským dějinám moravským*. Sborník historického kroužku 2, 1901, s. 233 a SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 409-414.

⁷² OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podýjí 11, 1933-1934, s. 96-97. Zde se Okáč zmiňuje o příkořích, která museli katoličtí faráři tehdy ve Znojmě trpět. Byl jim zadržován plat, kostelníci jim

V červenci 1581 oznámil Freytag Znojemským, že novým farářem u sv. Mikuláše se stává olomoucký kanovník Kryštof Strodelius. Městská rada na dopis nereagovala. Strodelius se však spíše zabýval svými obročími, což opět Znojemské popudilo. Opat musel uznat oprávněnost stížností a v březnu 1582 Strodelia tvrdě pokáral. Následně jej z fary odvolal a představil Znojemským nové kandidáty: Pavla Mezeříčského jako faráře a jistého Kryštofa jako kaplana. Nadto prezentoval ještě jako kazatele louckého konventuála Ondřeje Myšku. Rada však vyjádřila přání, zda by kazatelem nemohl být někdo evangelické konfese, byla však připravena platit podle práva desátky a poplatky s mikulášskou farou spojené. Opat poslal v prosinci 1582 do Znojma svého sekretáře Michaela Leschera s prosbou o usmíření. Kvůli podmínkám, které si kladl, však ke smíru nedošlo. Opat žádal, aby se protestantská většina podřídila jeho duchovním, opět mají posílat děti do kostela a školy sv. Mikuláše a do obsazování fary už pro příště nemají zasahovat. Znojemští nekatolíci byli ovšem spokojeni se svým farářem u sv. Michaela Georgem Schildtem a opatovi se nemínili v žádném případě podříditi. Navíc poukazovali na to, že Myška nemá řádná svěcení. Strodelius byl nakonec v létě roku 1584 odvolán.⁷³

Farář Pavel ani jeho kaplan Zikmund se nedokázali za katolickou věc postavit. Roku 1583 došlo k dalšímu střídání, v dubnu jmenoval Freytag novým kaplanem dosavadního vikáře u sv. Petra v Brně Michaela Angera s příslibem, že mu umožní další kariérní postup.⁷⁴ Zlepšení situace se opat již nedočkal.

Mezi mnoha rozpory, které se mezi opatem a městskou radou rozhořely, se jako nejzávažnější jeví boj o tradiční projevy potridentské zbožnosti, především tzv. „spor o procesí“ o svátku Božího Těla, který byl jablkem sváru i v jiných královských městech na Moravě.⁷⁵ Znojemští opata dobře znali a věděli, že korporativní účast na procesí či podobných projevech zbožnosti (např. líbání kříže apod.) by u Freytaga vyvolala domněnku o jejich „obrácení“. Došlo k prazvláštní vlně odporu. V červnu 1574 opat přátelským tónem vyzval k účasti na procesí z louckého kláštera do města. Měšťané ale ani této, ani žádné

nechtěli vydávat potřeby k bohoslužbám, v duchovních věcech se obracejí na protestantského pastora u sv. Michaela, nestarají se o školu, v kostelech se protestanti chovají neuctivě, vysmívají se katolickému ritu a propěvují posměšné písně, faráře dokonce mnohdy fyzicky napadají.

⁷³ SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 417-420.

⁷⁴ Schenner uvádí kaplany u sv. Mikuláše od roku 1580: 1580 Leopold Korntewer, od 20. března 1581 Jan Mülner, od 29. září Petr Reich, od 16. června 1582 Paul Basler, 1583 Fr. Kryštof Präbl, od 21. září Zikmund Berghammer, od 19. prosince 1584 Valentin Schäbel.: SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 421.

⁷⁵ Blíže o sporu SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 9, 1905, s. 424-430 nebo OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 11, 1933-1934, s. 97.

z příštích žádostí, které se rok co rok opakovaly se zvyšujícími se požadavky, nevyhověli. Zdráhali se dokonce vydat i zadržené klenoty z kostela sv. Mikuláše, za což je opat opětovně káral. V roce 1579 zažil opat o slavnosti Božího Těla vrchol příkoří, která musel rok od roku při procesích snášet. Toho léta bylo procesí provázeno výsměchem, měšťané si schválně nechávali před Nejsvětější svátostí na hlavě klobouky a dva jezdci na koních měli způsobit zmatek v průvodu. Kolemstojící dokonce neváhali házet kameny a jeden dopadl těsně před baldachýn, pod kterým s monstrancí kráčel opat. Pobouřený a uražený opat ihned intervenoval u císaře a žádal dořešení církevně právních záležitostí ve Znojmě. Komise v čele s katolíkem Hanušem Haugvicem z Biskupic, která se sešla 25. července 1579, přiznala opatovi právo kolatury kostela sv. Mikuláše, měšťané mají z rent a vinic, které patří ke kostelu platit veškerý kostelní personál. Opat a Znojemští mají na vlastní náklady pořídit k dvěma sakristiím u kostela sv. Mikuláše železné dveře a mříže, klenoty a ornáty mají být zinventarizovány a uloženy v sakristiích. Ke slavnosti Božího Těla bylo nařízeno, aby se jej účastnila městská rada a cechy s korouhvemi a lucernami. Opat slavil velké vítězství. Jeho plody však byly trpké.⁷⁶

Po krátké odmlce se Znojemští na podzim 1579 znovu hlásí u císaře. Opat porušil jejich privilegia stavbou pivovaru v Kravsku. Další obvinění se týkají údajné klášterní nekázně a opatova nepřátelství. Opat je uražen na nejvyšší míru, protože je pošpiněno to, oč tak dlouho bojoval. Posílá císaři jakousi „apologii“, ve které se snaží očistit od nactiutrhaní. Je zřejmé, že opat považoval závěr komise za konec sporů a za počátek nového vztahu, díky kterému se Znojmo opět vrátí ke katolicismu. Velmi se však mýlil. Již před Božím Tělem 1580 vydala rada prohlášení: „*Welche mit der Prozession Corporis Christi gehen wollen, die mögens thun; die aber nit wollen, mögens auch unterlassen; sie wollen auch solche, die nit gehen lieber bei der augsburgischen Confession beschützen helfen.*“ Znojemští procesí až na několik výjimek ignorovali, město nechali špinavé a chovali se neuctivě.⁷⁷

V následujících letech můžeme sledovat určitý posun, ten ale vyplýval z poslušnosti vůči císařským rozhodnutím, než ze skutečné katolické zbožnosti.⁷⁸ Freytag musel i nadále snášet urážky a křivdy, byl kritizován za zavedení nového kalendáře i za to, že na německá podání odpovídá česky. Nezdařil se ani jeho plán na vypuzení Jiřího Schildta protestantského kazatele u sv. Michaela ve Znojmě. Pastor je plný nenávisti k louckému opatu a kde může, tam mu škodí. Biskup Stanislav Pavlovský dokonce v této záležitosti navštívil Louku

⁷⁶ NA, MR, inv. č. 2546 a 2596.

⁷⁷ OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 11, 1933-1934, s. 115-118.

⁷⁸ NA, MR, inv. č. 2705.

a doporučil císaři, aby přikázal Znojemským Schildta vypudit. Císařovy dopisy však zůstávají oslyšeny a Schildt zůstal ve Znojmě až do své smrti v roce 1590.⁷⁹

Závěr opatova života

Poslední léta Freytagova života přinesla s sebou řadu zdravotních obtíží. V listech si stěžuje na zhoršení zraku, na píchání v bocích a úporný kašel. Nadto jej ještě trápí kameny. Zdravotní problémy jej přivedly k myšlence rezignovat na opatskou hodnost, nebo alespoň ustanovit koadjutora. Rok 1584 – 1585 je provázen vleklými potížemi.⁸⁰

Posledních 14 týdnů života je opat upoután na lůžko, trpí velkými bolestmi a častým „tlučením srdce“. Tuší, že se přiblížil jeho konec. V únoru 1585 nechá ještě poslat pro moravského zemského lékaře Tomáše Jordána z Klausenburka v naději na zlepšení chatrného zdraví. Zmírnění potíží je však jen krátkodobé a ani lékaři z Vídně a Olomouce nezmohli více. Opat se snažil ještě zaopatřit klášter a 15. dubna jmenoval jako svého koadjutora a budoucího nástupce převora Šebestiána z Badenu. Spolubratry informoval o svých plánech, dal jim instrukce a vyzval je k pokračování přísné disciplíny. Po jeho smrti se ještě objevila zpráva, že se Freytag usmířil se spolubratry, Znojemskými, dokonce i se samotným Jiřím Schildtem. Vyčerpán nemocemi a horečnatým úsilím v boji pro katolickou konfesi zemřel 2. května 1585 ve 12. roce jeho opatování a v 52. roce života.⁸¹

O deset dní později byly opatovy ostatky pohřbeny v kapitulní kapli pod náhrobkem v cínové rakvi. S Šebestánem odešel „*vir potens et gratiosus in Aula regia, famosus in tota provincia, zelator religionis arduus, tam Ecclesiae totius Romanae, quam suae Lucensis, reformator disciplinae regularis tam in sua familia Lucensi quam in aliorum Capitulorum Conventibus quia ordinis Visitor sive Vicarius. Hic Reverendissimus Dominus Lucam in extremis agentem sine spe restitutionis respirare fecit et ab exterminio conservavit*“.⁸²

Šebestián Freytag z Čepiroh zemřel sice, aniž by se dočkal splnění svých tužeb, ale mohl umírat s vědomím, že položil základy budoucího vítězství protireformace ve Znojmě.

⁷⁹ OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 11, 1933-1934, s. 118-120.

⁸⁰ O závěru opatova života informují OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 137 a SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 9, 1905, s. 437. Schenner rovněž uvádí dopis olomouckého biskupa Stanislava Pavlovského o opatově smíření se Znojemskými na s. 457-458.

⁸¹ K možnému datu opatova narození viz pozn. 17.

⁸² Schenner zde cituje *Thecu arcanorum*: SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 9, 1905, s. 437.

„Druhý život“ Šebestiána Freytaga z Čepiroh

Opat Šebestián Freytag byl oslavován již za svého života. Připomeňme báseň jeho sekretáře Georga Schirmera z roku 1577.⁸³ Ani jiní básníci nešetřili chválou na opatovy ctnosti, za což se jim Freytag nikdy nezapomněl odvděčit alespoň drobným finančním obnosem. Tak tomu bylo např. v případě Matěje Philometa Wolcknberga z Wolcknbergu či Jana Hartmana Hypolitana.⁸⁴

Teprve po smrti se Šebestián stal legendou. V loucké tradici byl Freytag představován jako nový zakladatel kláštera. Tak jej připomíná loucké *necrologium* (jeho počátek je kladen k roku 1676), kde je ke 2. květnu poznamenáno: „1585 Obiit Reverendissimus et Amplissimus in Christo P. Sebastianus Freytag Abbas et Restaurator hujus Coenobii“.⁸⁵ Obdobně se o něm vyjadřuje mnohokrát zmíněná *Theca arcanorum* z roku 1678.⁸⁶

V roce 1738 vydal loucký historik Bernard Troschl dějiny louckého kláštera s názvem „*Series abbatum Canoniae Lucenae*“. K životopisům každého opata připojil báseň, která opata Šebestiána přirovnává ke sv. Norbertovi:

*„Caesaris aula nutrit Norbertum, augusta Sebastum
Rudolphi pariter caesaris aula fovet ...
Hic Tanchelini confudit et ille Lutheri
dogma...
Eam sane vidisti in utroque rerum seriem
ut
similisne, idemve fuerit cum Norberto Sebastianus,
controversum valeat videri...
Magnus inter magnos Norbertus,
modicus inter modicos.
Et idem fert fama fuisse Sebastum...
Laus tua sub parvo terrae tumulata sepulchro,
major cujusvis mole Gigantis erit.
Sic magnos, quos fama facit, post fata videmus,
praemia, quos virtus nobilitavit, habent.*

⁸³ Viz pozn. 25.

⁸⁴ SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Czepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 317.

⁸⁵ MZA, G12, inv. č. 410, sign. Cerr II, č. 287, fol. 124^v.

⁸⁶ MZA, G12, inv. č. 482, sign. Cerr II, č. 367, fol. 58.

*Nomen habe magnum magna virtute, Sebaste,
summa beatorum praemia, praesul, habe.*⁸⁷

Elogii cituje v své knížce *Series foundationis Lucensis* ve stejném roce i Melchior Kleiner.⁸⁸ V opatově životopise uvádí Kleiner rovněž citaci básně z údajného benátského Šebestiánova pomníku.⁸⁹ Latinsky psaná biografie vyznívá jako oslava statečného bojovníka za katolické pravověří.

Ani výtvarné umění nezůstávalo pozadu. Při velké barokní přestavbě louckého kláštera (započata v roce 1748) vznikl i nový letní refektář. Jeho výzdoba zaujímalá v rámci myšlenkového konceptu vyzdobení kláštera jedno z klíčových témat. Portrétní galerii zde tvořily jednak dva skupinové portréty Marie Terezie a Josefa II., především zde ale visela podobizna Šebestiána Freytaga z Čepirohu z roku 1778, jejímž autorem byl věhlasný Franz Anton Maulbertsch.⁹⁰

Po zrušení kláštera Josefem II. v roce 1784 památka věhlasného opata upadla. Když byl klášter v roce 1802 přeměněn na továrnu, byly při průzkumu suterénu nalezeny Šebestiánovy ostatky. Slavnostně byly pohřbeny na louckém hřbitově, cínová rakev bohatě zdobená nápisy se stala kořistí podomního obchodníka.⁹¹

Na přelomu 19. a 20. století v době velkého zájmu o opatovu osobnost vznikla i pozoruhodná literární reflexe opatova života. Jedná se o divadelní hru *Sebastian Freytag von Czepiroh. Abt von Klosterbruck bei Znaim* a nese podtitul *Historisches Drama aus Südmährens harten Tagen*.⁹² Drama o čtyřech jednáních napsal olomoucký kanovník Max Mayer-Ahrdorff. Knižní vydání však postrádá vnočení a tak je vznik hry kladen do roku 1905 či 1922. Mayer-Ahrdorff psal divadelní hry s historickými náměty z moravských dějin. V případě Šebestiána Freytaga prostudoval kanovník i všechny tehdy dostupné studie a prameny a předložil obdivuhodný obraz života louckého opata. Drama plné patosu zahajuje

⁸⁷ Elogii cituje PEŘINKA, František Václav. *Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku. Příspěvek k náboženským dějinám moravským*. Sborník historického kroužku 2, 1901, s. 238.

⁸⁸ KLEINER, Melchior et al. *Series Foundationis Lucensis Et Abbatum Ejusdem Cum annexis ex Universa Philosophia Thesibus, Quas Ad Mentem Divi Thomae In Regi Canonica Lucensi, Sacri Ordinis Praemonstratensis / Praeside P. Melchioris Kleiner, Dicti Ordinis & Loci Canonico Regulari, AA. LL. & Philosophiae Doctore, Ejusdemque Professore Actuali defendendas Reverendi, ac Religiosi, Gregorius Lambek & Cyrillus Götzl, Praefati Ordinis & Loci Canonici Regularis. Anno 1738 Mense die horis*. Znomyae: Apud Svobodianos Haeredes, 1738, s. 219-222.

⁸⁹ *Ibid.*, s. 210.

⁹⁰ SLAVÍČEK, Lubomír. *F. A. Maulbertsch a malířská výzdoba letního refektáře v Louce*. In KROUPA, Petr; KROUPA, Jiří; SLAVÍČEK, Lubomír; UNGER, Josef. *Premonstrátský klášter v Louce. Dějiny – umělecká výzdoba – ikonologie*. 1. vyd. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 1997, s. 98.

⁹¹ SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Czepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 324.

⁹² MAYER-AHRDORFF, Max. *Sebastian Freytag von Czepiroh. Abt von Klosterbruck bei Znaim. Historisches Drama aus Südmährens harten Tagen in vier Aufzügen*. Wien: Herold, b.d.

rozhovor vojáků, kteří se vrací z vítězné bitvy u Lepanta a vyprávějí příběh o příkladné chrabrosti rytíře Freytaga. Pak již do loucké kanonie vstupuje sám Freytag, plný vděku opatu Jiřímu za přijetí. Druhé jednání vypráví o Šebestiánově volbě. Po zvolení Šebestián říká:

*„Wie mich auch erschüttert dieser Ruf,
aufrüttelt bis hinab in tiefste Tiefen
der Herzenskammer mein, die nie bisher
erschlossen ich selbst teilnahmsvollsten Freund,
so steh' ich mit der Kraft, die Gott mir leiht,
zu Diensten diesem lieben Ordenshaus,
das mich an sich genommen wie 'ne Mutterbrust.
Den weisen Brüdern uns' res Stifts gehorche ich.“⁹³*

Třetí dějství je inspirováno opatovými spory se Znojemskými a čtvrté líčí závěr jeho života. Poslední část hry je citově nejvypjatější. Šebestián je představen jako nejmilovanější otec, jeden z mnichů nařiká nad zprávou o opatově nemoci:

*„Unfaßbar! Vater unser alle!
Wie ist das möglich! Du schwer krank?
Im lachend Wonnemonat Mai,
wo aufhört Winters Einerlei,
des Frühjahrs Lüfte kosend wallen,
der Vöglein lust'ge Lieder schallen,
der Blumen Farbenprächt' ersteh'n,
im Blütenwohlgeruch sich blähen,
der Mensch, das Tier, die Flur, der Wald
aufjubelt, daß es wiederhallt,
ach! wie durchzittert uns das bang,
daß du, Sebastian! bist krank!“⁹⁴*

Opatově smrti jsou přítomni nejen spolubratři, ale i jezuita Höller a olomoucký biskup Pavlovský, ti rekapituluji opatův bohatý život. Drama završuje modlitba biskupova:

*„Hebt ihn nun auf und bettet ihn
zum Schlafe der Gerechten - - -
- zur Auferstehung von den Toten! –
Sebastian! – Leb' wohl! – Das ew'ge Licht,*

⁹³ Ibid., s. 38.

⁹⁴ Ibid., s. 68.

es leuchte dir! – Ruh' nun im Himmelsfrieden!

*Amen.*⁹⁵

Šebestiánův „druhý život“ se tedy nese v jistém až legendárním duchu. Podstatná je již jen jeho úloha v rekatolizačním procesu na Znojemsku, potažmo na celé Moravě. Násilným přerušením loucké tradice zrušením kláštera však zájem o opata Šebestiána neochladl.

⁹⁵ Ibid., s. 78.

Závěr

Curriculum vitae je u konce! Příběh opata Šebestiána Freytaga z Čepiroh však pokračuje dál. Promlouvá k nám přes propast více než čtyř staletí. Vnímavý člověk poznává tichý hlas louckého představeného, třeba když každou neděli vchází do kostela pod opatovým znakem, který mu vždy musí na světlé fasádě kostela padnout do oka. Zde se zrodila otázka, kdo byl onen Šebestián a zde na ni lze najít i odpověď, i když se na počátku mohlo zdát, že byl pohlcen zapomněním dějin.

Je známo, že velikost člověka nelze posuzovat jen z toho, co po sobě zanechal. V tom bychom se mohli mýlit. Skutečná velikost je uvnitř osoby a jako v zrcadle se jen odráží v jeho díle. Ať zde tedy zazní otázka: Jaký byl skutečně Šebestián Freytag z Čepiroh, opat loucký? Pokusili jsme se odpovědět. Muž zanícený pro katolickou víru, snad lze říci pro křesťanskou věc vůbec, smíme-li věřit nepodloženým zprávám o bojovníku od Lepanta. Muž hledající moudrost, schopný a učený, přítel múz, vskutku renesanční člověk. Opat a kněz nesmírně pracovitý a činorodý, který se nezalekl žádné námahy, když se jednalo o povznesení vlastní klášterní komunity a rozkvět jejího hospodářství.

Je třeba však vidět i druhou stranu mince. Opat byl zcela dítětem své doby. Neznal náboženskou toleranci, tak jak ji vyznává dnešní liberální společnost. O to více však roste jeho kredit. Vždyť stejní byli i jeho protivníci a opat se mnohdy pouštěl do boje proti přesile. Může být typickým renesančním donquijotským hrdinou, sám se totiž dočkal vítězství jen zřídka.

Co zbývá na závěr? Novodobá historiografie by měla splatit svůj dluh vůči opatovi Šebestiánovi. Moderní zpracování jeho životopisu patří k velkým desideratům současného dějepiscectví. I jeho rozsáhlá korespondence zachovaná v četných kopiích by si zasloužila svou edici.

Zde snad byla položena první splátka muži, o kterém v Mayer-Ahrdorffově dramatu loucký převor prohlásil:

*„Hätt' Gott nicht diesen Mann gesandt,
das Brucker Stift hätt' aufgehört zu sein!“⁹⁶*

⁹⁶ Ibid., s. 78.

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Národní archiv

MR Morava – Moravské spisy české kanceláře a komory (1507) 1527 - 1625 (1750)

inv. č. 1902 Maxmilián II. podkomořímu m. m., aby tajně vyzvěděl, co je pravdy na tom, že nový opat loucký Šebestián Freytag z Čepiroh po dobu svých studií v Itálii chodil ve světských šatech a vůbec se nedůstojně choval, 12. XI. 1573.

inv. č. 2435 Spor Estery z Dietrichštejna s opatem louckým o desátek faráře šatovského. Opat si stěžuje, že jmenovaná neodvádí obilní desátek faráři šatovskému, 4. XI. 1577.

inv. č. 2546 Spor mezi Šebestiánem Freytagem z Čepirohu, opatem kláštera louckého a purkmistrem a radou města Znojma o kolaturu kostela sv. Mikuláše ve Znojmě, jakož i o konání procesí o Božím Těle. /Připojeno potvrzení privilegia Vladislava II. (s.d.) a list poselací Ferdinanda I. z r. 1560/, 1579 – 1590.

inv. č. 2596 Dlouholeté spory opatů louckých se Znojemskými o důstojné slavení Božího Těla ve Znojmě a o účasti při tom městské rady, jakož i výtržnosti z toho vzniklé, 1580 – 1603.

inv. č. 2705 Rudolf II. podkomořímu m. m., aby byl potrestán obyvatel znojemský Jakub Rymer, jak o to opět žádá opat loucký, ježto se prý nenáležitě choval při Božím Těle, konaném ve Znojmě v roce 1580, 13. XI. 1581.

inv. č. 2708 Týž: podkomořímu m. m., aby podal dobré zdání ke stížnosti opata louckého kláštera Š. F. z Č. na dva obyvatele znojemské: Antonína Aichlera a Kolmana Ardyngera, kteří prý přepadli kněze Šebestiána Raušera, který byl řádně na faru znojemskou uveden, 13. XI. 1581.

inv. č. 2817 Rudolf II. podkomořímu m. m., aby spravedlivě opatřil Markuse Drytalera ze Znojma v jeho stížnosti na opata louckého Šebestiána Freitagta z Čepirohu, 9. V. 1583.

inv. č. 2819 Stížnost abatyše kláštera panny Marie ve Znojmě, Kateřiny Vojenické a opata louckého Šebestiána na Adama Heygla, nynějšího držitele mlýnu tasovského, že tam uvádí novokřtěnce, 21. a 22. V. 1583.

inv. č. 2966 Šebestián, opat kláštera louckého si stěžuje na Esteru z Dietrichštejna ve věci patronátního práva ke kostelu, faře a škole v Šatově, dále stran vinného desátku, uzamčení kostelních klenotů, ornátů a v jiných záležitostech, 4. IX. 1584.

inv. č. 3000 Rudolf II. zem. hejtmanu m. m., aby vyslyšeli a rozsoudili spor Šebestiána s Esterou z Dietrichštejna o kolaturu a několik poddaných v Šatově, též o sektářského kazatele, kterého jmenovaná Estera tam uvedla a konečně vinný desátek, 29. XII. 1584.

inv. č. 3030 Opat kláštera louckého Šebestián Freytag z Čepiroh ustanovuje svým koadjutorem a nástupcem Šebestána z Badenu, 15. IV. 1585.

inv. č. 3463 Spor mezi opatem louckým Šebestiánem z Baden a Janem z Lipé, nej. maršálkem král. českého, o rukojemství, kterým zatížil Jan z Lipé poddané kláštera ve vsi Strachotic pro dluh 1.000 zl., který byl učinil bez povolení konventu předešlý opat Šebestián Freitag z Čepirohu. Též odpor Znojemských projednávatí spor u tamního městského práva, jakož i povoliti opatovi svědky z řad jejich poddaných, 1591 – 1593.

Moravský zemský archiv

E57 Premonstráti Louka

inv. č. 394, poř. č. 1., kart. 1 Kopiář započatý od louckého opata Šebestiána Freytaga z Čepirohu. (1395) – 1574 – 1606.

inv. č. 395, poř. č. 2, kart. 1 „Kopiář listuov posílajících od Jeho milosti pána, pana Šebestiána Freitoka z Čepiroh, opata kláštera louckého, počnůce od léta Páně 1576.“

inv. č. 396, poř. č. 3, kart. 2 „Kopiář listů panských běžných“ louckého opata Šebestiána Freitaga z Čepiroh 1581 – 1585.

inv. č. 397, poř. č. 4, kart. 3 „Kopiář listů běžných latinských, (připsáno) německých a českých“ louckých opatů Šebestiána Freitaga z Čepiroh a Šebestiána Bádenského 1581 – 1591 (1622).

inv. č. 398, poř.č. 5, kart. 3 „Kopiář listů běžných panských“ louckého opata Šebestiána Freytaga z Čepiroh 1577 – 1580.

inv. č. 399, poř. č. 6, kart. 4 Inventáře kostelů louckého kláštera v Prosiměřicích, v Příměticích, v Tasovicích, Oleksovicích, ve /Starém/ Hobzí, ve Strachoticích, s udáním jejích příjmů 1581.

inv. č. 402, poř. č. 9, kart. 4 Kopiář louckého opata Šebestiána Freitaga z Čepiroh 1573 – 1575.

inv. č. 1281, sign. Q22/1, kart. 41 Kopiář louckých privilegií přeložených do němčiny z let 1413 – 1634.

inv. č. 1350, sign. Q64a, kart. 46 Spor s městem Znojmem o právo ustanovovat školního rektora, hudebníků a kostelních služebníků 1577 – 1580.

G1 Bočkova sbírka

inv. č. 3766 Olomouc, pátek po sv. Matouši (22. IX. 1581) Kapitula kostela Olomouckého svědčí že Šebestian Freytag z Čepiroh z rodu šlechtického pochází.

G2 Nová sbírka

inv. č. 662 Znojmo

Olomouc, 9. VII. 1577

Rudolf II. Znojemským, aby kazatelů sektářských netrpěli.

Vídeň, 15. I. 1578

Rudolf II. Znojemským o zachování křesťanské víry a potírání bludařských sekt.

Na hradě Pražském, 19. IX. 1584

Císař Rudolf II. nařizuje Šatavským, Gndlstorfským, Keyerlinským, již povinni jsou desátek ze svých vinohradů klášteru louckému spravovati, zadrželý desátek opatu Sebestiánu Freytágovi z Čepiroh odvésti.

G12 Cerroniho sbírka

inv. č. 28, sign. Cerr I, č. 28

VERSUCH EINER BESCHREIBUNG VORZÜGLICHER BIBLIOTHEKEN ALTERER UND NEUERER ZEIT IN MÄHREN. VERFAST VOM JOHANN PETER CERRONI, K. K. MÄHRISCH-SCHLESISCHEN GUBERNIALSEKRETAR. 1802.

inv. č. 377, sign. Cerr II, č. 253

MATRICA ET DOCUMENTA MONASTERII LUCENSIS (BRUCK) PROPE ZNOYMAM, DE ANNO 1190 USQUE AD 1606.

inv. č. 314, sign. Cerr II, č. 210

ICONES SEU IMAGINES FRATRUM ALIQUOT CONVENTUS MAONASTERII LUCENSIS AD VIVUM EXPRESSAE, SUMPTO INITIO SUB FELICISSIMO PRAESULATU... SEBASTIANI FREYTAGI A CZEPIROH, ... EIUSDEM MONASTERII ABBATIS, ... quas ipse icones in brevi isthoc volumine universae posteritati exhibet visendas anno domini MDLXXVIII.

inv. č. 410, sign. Cerr II, č. 287

NECROLOGIUM MONASTERII LUCENSIS – VULGO BRUCK – ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS AD ZNOYMAM IN MORAVIA (1676-1782).

inv. č. 482, sign. Cerr II, č. 367

THECA ARCANORUM PRIVILEGIORUM NIMIUM LUCENSIVM, IN QUA NON MODO PRIMAE FUNDATIONIS BENEFICIA, SED ET OMNES ALIAE DONATIONES ECCLESIAE LUCENSI FACTAE, ACCURATE EX IPSIS OROGINALIBUS EXTRACTAE, CONGESTAE ET CONSIGNATEA SUNT.

Literatura

BURIAN, Vladimír. *Vývoj náboženských poměrů v Brně 1570 – 1618*. Brno: ÚNV zemského hlavního města Brna, 1948.

ČERMÁK, Dominik Karel. *Premonstráti v Čechách a na Moravě. Stručné vypsání osudů jednotlivých bud' ještě stávajících neb již vyhlazených klášterů toho řádu dle roku jich založení*. Praha: nákladem Kanonie Strahovské, 1877.

FIALA, Petr. *Genius sine spiritu. Reflexe josefínské doby v rukopise Norberta Řehoře Korbera o konci kláštera v Louce*. In RegioM: Sborník Regionálního muzea v Mikulově 2007, s. 91-110.

FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2005.

KLEINER, Melchior et al. *Series Foundationis Lucensis Et Abbatum Ejusdem Cum annexis ex Universa Philosophia Thesibus, Quas Ad Mentem Divi Thomae In Regi Canonia Lucensi, Sacri Ordinis Praemonstratensis / Praeside P. Melchiore Kleiner, Dicti Ordinis & Loci Canonico Regulari, AA. LL. & Philosophiae Doctore, Ejusdemque Professore Actuali defendendas Reverendi, ac Religiosi, Gregorius Lambek & Cyrillus Götzl, Praefati Ordinis & Loci Canonici Regulares. Anno 1738 Mense die horis*. Znoymae: Apud Svobodianos Haeredes, 1738.

KLIM, Adolf M. *Die Musikschule in Kloster-Bruck. Kulturhistorische Skizze*. Moravia 1, 1878, s. 45-49.

KRATOCHVÍL, Augustin. *Pohořelský okres*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1913.

KROUPA, Petr; KROUPA, Jiří; SLAVÍČEK, Lubomír; UNGER, Josef. *Premonstrátský klášter v Louce. Dějiny – umělecká výzdoba – ikonologie*. 1. vyd. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 1997.

LUSCHIN VON EBENGREUTH, Arnold. *Aus der Studienzeit des Abtes von Kloster-Bruck, Sebastian Freytag von Czepiroh*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 18, 1914, S. 52-57.

MAYER-AHRDORFF, Max. *Sebastian Freytag von Czepiroh. Abt von Klosterbruck bei Znaim. Historisches Drama aus Südmährens harten Tagen in vier Aufzügen*. Wien: Herold, b.d. 83 s.

MYŠÁK, Miroslav; OPPELTOVÁ, Jana. *Icones seu imagines fratrum aliquot conventus monasterii Lucensis. Rukopis s portréty a životopisy louckých premonstrátů z přelomu 16. a 17. století*. Folia historica bohemia 26/1, 2011, s. 267-299.

OKÁČ, Karel. *Šebestián Freytag z Čepiroh*. Od Horácka k Podyjí 10, 1932-1933, s. 32-34, 63-67, 106-114, 137-138; 11, 1933-1934, s. 63-66, 94-97, 115-120.

PEŘINKA, František Václav. *Opat Šebestian Freytag z Čepiroh*. Časopis Matice moravské 24, 1900, s. 321-336.

PEŘINKA, František Václav. *Protestantismus a katoličtí apologeté na Moravě v XVI. a XVII. věku. Příspěvek k náboženským dějinám moravským*. Sborník historického kroužku 2, 1901, s. 229-245.

PEŘINKA, František Václav. *Příspěvek k charakteristice Šebestiana Freytáka z Čepiroh*. Sborník historického kroužku 2, 1901, s. 36-53.

PEŘINKA, František Václav. „*Series abbatum canoniae Lucenae*“ a její spisovatel. Časopis Matice moravské 23, 1899, s. 370-376.

PEŘINKA, František Václav. *Znojemský okres*. Brno: Musejní spolek v Brně, 1904.

PILNÁČEK, Josef. *Staromoravští rodové I*. 4. vyd. Velehrad: Ottobre 12, 2004.

SEHNAL, Jiří; VYSLOUŽIL, Jiří. *Dějiny hudby na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost, 2001.

SCHENNER, Ferdinand. *Quellen zur Geschichte Znaims im Reformationszeitalter*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 8, 1904, s. 137-174, 388 – 441; 9, 1905, s. 162-171, 424-458; 10, 1906, s. 82-144.

SCHENNER, Ferdinand. *Zur Geschichte der Reformation in Znaim*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 12, 1908, s. 310-337; 14, 1910, s. 310 – 337.

SCHRAMM, Wilhelm. *Der Abt von Kloster-Bruck Freitag v. Cziepiroh (1573 – 1585)*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 3, 1899, s. 312-324.

SCHRAMM, Wilhelm. *Über einen Baumeister des Klosters Klosterbruck bei Znaim*. Zeitschrift des Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 1, 1897, č. 3, s. 106-108.

STRAKOVÁ, Theodora. *Jakob Handl-Gallus und die böhmischen Länder*. In Muzokološki zbornik, zv. XVII, Ljubljana, 1982, s. 5-23.

VÁLKA, Josef. *Dějiny Moravy. Díl 2., Morava reformace, renesance a baroka*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, 1995.

VRBKA, Anton. *Gedenkbuch der Stadt Znaim 1226 – 1926. Kulturhistorische Bilder aus dieser Zeit*. Nikolsburg: A. Bartosch, 1927.

Textové přílohy

Příloha č. 1

Jiří a Zikmund Freytagové z Čepiroh potvrzují řádný původ svého synovce Šebestiána Freytaga z Čepiroh na žádost jejich bratra a Šebestiánova bratra Václava, Nové Město Pražské, 17. března 1546.

My Jiřík a Zikmund vlastní bratři Freytokové z Čepiroh etc. vyznáváme tímto listem obecně přede všemi kdež čten nebo čtoucí slyšán bude. Jakož sme žádání od urozeného pana Václava Freytoga z Čepiroh bratra našeho vlastního abychom jemu o synu jeho Šebestiánovi Freytokovi z Čepiroh strejci našem seznání víryhodné o rodu a přátelstvím krevním vydali. Kdež my slušné žádosti jeho oslyšeti nemohouce takto seznáváme, že nahoře psaný mládenec pan Šebestián Freytok z Čepiroh jest od otce svého již nahoře jmenovaného pana Václava Freytoka z Čepiroh bratra našeho a paní Anny Kotounské z Utěšic máteře své, z ctných a řádných manželův řádně sešlých, knězem zdávaných vedle řádu církve svaté pošlý, k němuž my se přiznáváme a znáti chceme všudy na každém místě, tak jakž jest toho v užívání starodávným spolu s námi právem krevním a přirozeným po předcích svejch a což tuto vyznáváme to béřeme na své víry a na své duše, že jest to všecko v pravdě tak. Na potvrzení toho všeho my z počátku psaní Jiřík a Zikmund bratři vlastní Freytokové pečeti naše vlastní a přirozené dobrovolně a jistým naším vědomím a vůlí k tomuto listu dali sme přivěsiti. A pro lepší toho jistotu dožádali sme důstojného urozeného a statečného rytíře pana Lorence Freytoka z Čepiroh a na Czulrštorfě, svatého Jana jerosolimitánského řádu německého křížovníka etc. a urozeného pána pana Vilíma Švihovského z Ryzmberka z Švihova a na Dobříši Jeho milosti krále Ferdinada dvoru hofmistra etc. Též urozených pánův Hans Dytrycha a pana Kunce Freytoků z Tyrnpachu a na Traskyrchu strejcův našich vlastních a urozených a statečných rytířův pana Jana Staršího Pešíka z Komárova a na Valdeku, pana Jana Byšického z Byšic a na Svatém poli, purkrabí hradu Pražského, pana Hynka Krabici z Weitmile, pana Bohuslava Buzického z Buzic a na Stříteži, tolikéž urozených pánův Mikuláše a Jana Kotounských z Utěšic, pana Jana Žateckého z Vejkrštorfu, pánův přátelův, ujcův a švagrův našich, že sou též početi své vlastní a přirozené, s jich dobrou vůlí a jistým vědomím dali přivěsiti, podle nás k tomuto listu. Jenž jest dán a psán na Novém městě Pražském v domě Štrabohově, v první středu v postě, léta od narození Syna Božího tisícího pětistého štyřicátého šestého počítajíc.

Příloha č. 2

Oslavná báseň na Šebestiána Freytaga z Čepiroh sepsaná jeho osobním sekretářem Georgem Schirmerem v roce 1577.

Iste Dei miles, quondam maria omnia circum
Et varios caeli tractus terraeque uolavit,
Vt, quos a patribus titulos et stemmata natus
Ceperat, armorum gemino cumularet honore.
Nam medios inter quondam (ceu Plinius alter)
Bellorum strepitus interque hostilia tela
Excoluit mentem studiis et docta Mineruae
Castra loco semper cum Martis habebat eodem,
Hinc ab vtroque gradus et nomina clara parauit
Militiae domino: hic equitem creat, illa docentem
Sed nunc, ceu saeuos olim profuderat hostes,
Impetit, excindit, prosternit et eruit idem.
Omne genus vitii, sceleris, genus omne malorum,
Quodcunque adversum divinas robora leges
Explicat et torquet diuini oracula verbj
Et, quod nemo patrum prius hac molitus in aede est,
Omnia, collegii patrum uni inserta libello
Nomina, quae priscis annalibus eruta, vinos
Nunc iterum artificis dextra acceperere colores
Coenobiis leges etiam jura atque ruinas
Restituit, fratres numero auxit et indole pulchra
Ven̄turis cauit doctorum erroribus, vt sic
Omnis posteritas merito canat, acer in armis
Viuat eques, Doctor, venerabilis Abba, Sebastus.
Sed quid vox populi seu nostra encomia prosint?
Publica res Venetum clamabit, imago loquetur
Aenea, quam Veneti reduci posuere Sebasto
Nvper vt horribilem cis rvra Lepantica turcam
Fvderat et spoliis remearat onustus opimis
Quantus is ingenio, quantus sit Marte Sebastus.

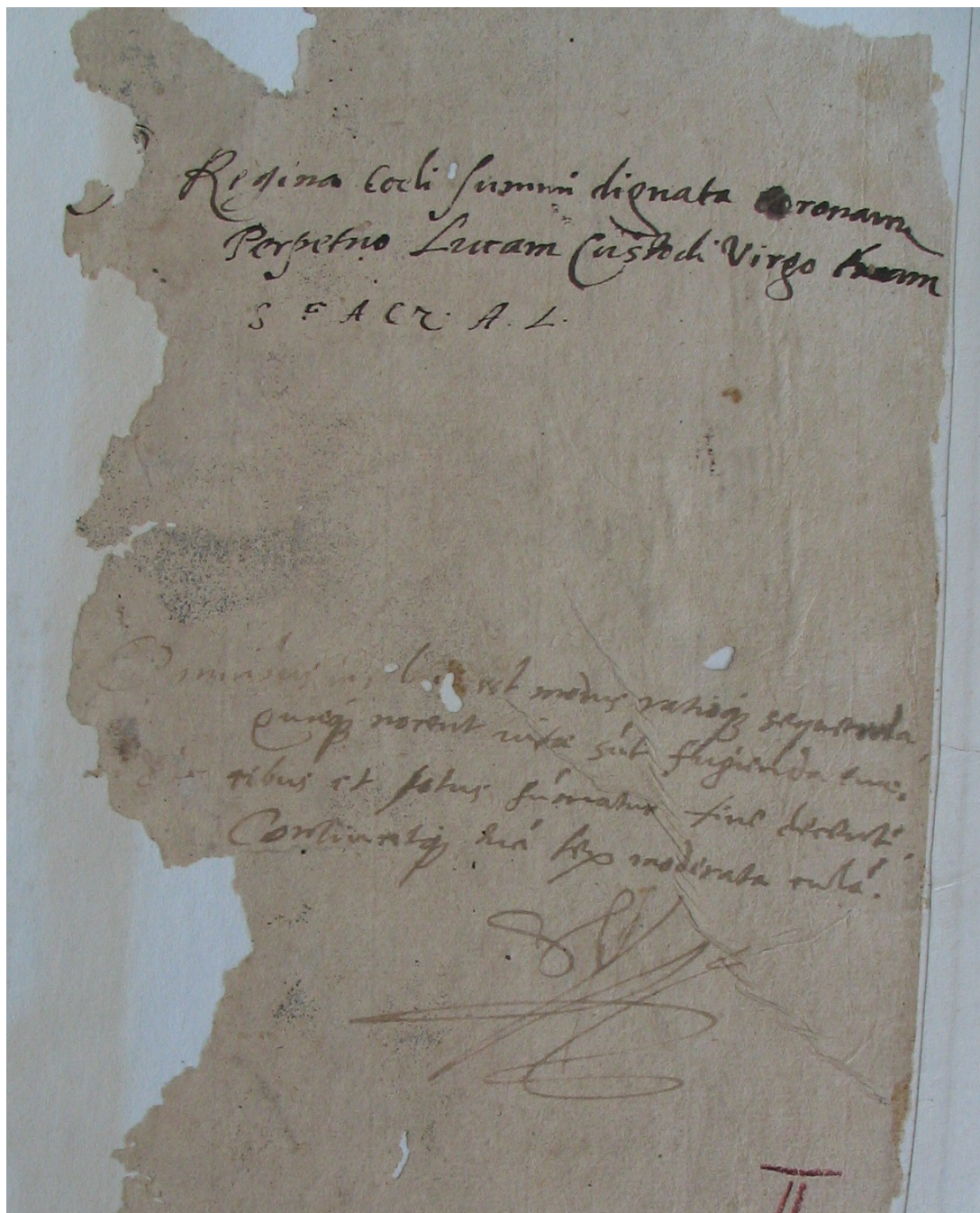
Obrazové přílohy



Obr. 1 Šebestián Freytag z Čepiroh jako jeruzalémský rytíř (malba na přidešti knihy, zdroj: MZA, G12, inv. č. 314, sign. Cerr II, č. 210)



Obr. 2 Šebestián Freytag z Čepiroh jako alegorie spravedlnosti (malba, zdroj: MZA, G12, inv. č. 314, sign. Cerr II, č. 210, fol. 6')



Obr. 3 Autograf Šebestiána Freytaga z Čepiroh (zdroj: MZA, E57, inv.č. 402, poř. č. 9, kart. 4, po restaurování knihy přilepeno na přideščí)

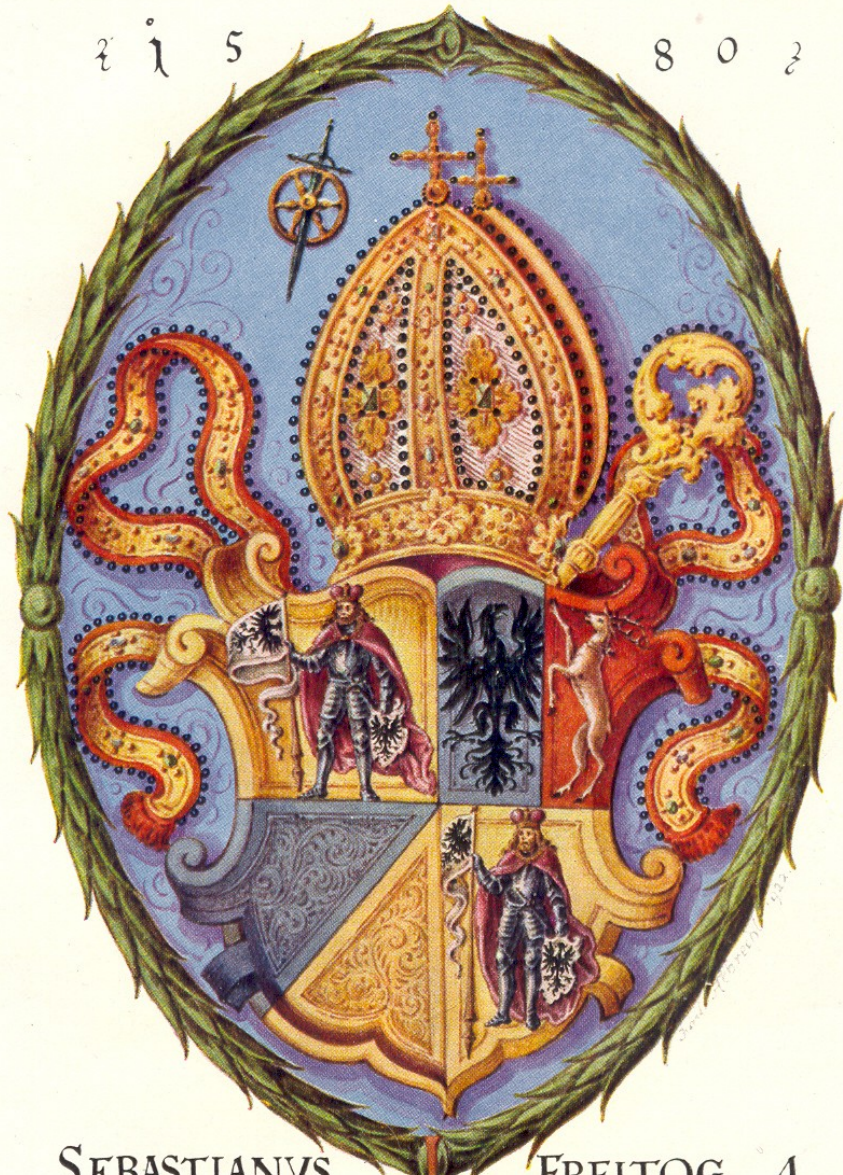


Obr. 4 Supralibros Šebestiána Freytaga z Čepiroh na přední desce inventáře kostelů (zdroj: MZA, E57, inv. č. 399, poř. č. 6, kart. 4)

IN ADVERSIS CONSTANTIA DVRO

15

802



SEBASTIANVS
CZIEPIROH



FREITOG A.
ABBAS LVCENSIS

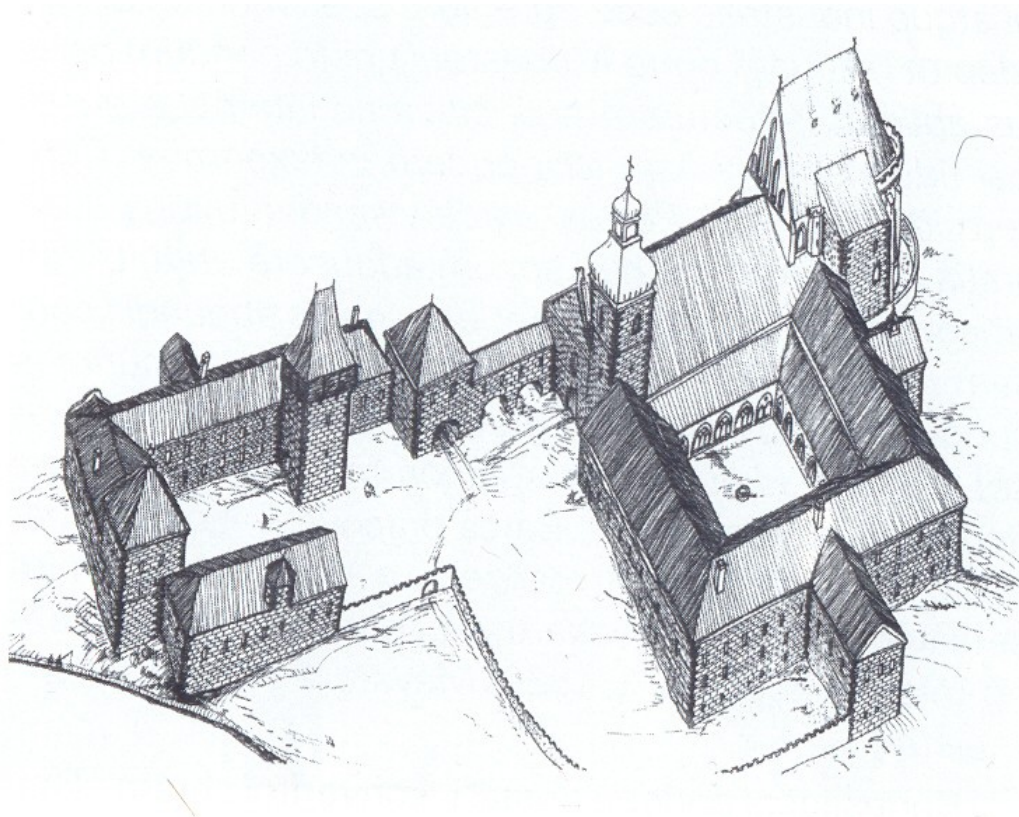
Obr. 5 Znak Šebestiána Freytaga z Čepiroh s jeho osobním heslem v nejstarší loucké matrice (zdroj: MAYER-AHRDORFF, Max. *Sebastian Freytag von Czepiroh. Abt von Klosterbruck bei Znaim. Historisches Drama aus Südmährens harten Tagen in vier Aufzügen*. Wien: Herold, b.d., obrazová příloha č. 3)



Obr. 6 Znak Šebestiána Freytaga z Čepiroh a nápisová deska nad portálem kostela sv. Markéty v Loděnicích (foto Jan Trecha)



Obr. 7 Nápis na kamenném ostění okna fary v Oleksovicích (foto Tomáš Valeš)



Obr. 8 Rekonstrukce podoby louckého kláštera v renesanci, konec 16. století (kreslil Oliver Kálnássy) (zdroj: KROUPA, Petr; KROUPA, Jiří; SLAVÍČEK, Lubomír; UNGER, Josef. *Premonstrátský klášter v Louce. Dějiny – umělecká výzdoba – ikonologie*. 1. vyd. Znojmo: Jihomoravské muzeum ve Znojmě, 1997, s. 60)



Obr. 9 Letecký pohled na areál louckého kláštera v současnosti (zdroj: http://www.zemesveta.cz/data/pictures_items/knihovna2V.jpg)



Obr. 10 Loucká kanonie na konci 16. století (reprodukce NPÚ) (zdroj: FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2005, s. 799)